

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 5. februvarja.

1887.

Lovorika na grob možu.

(Franu Erjavcu v spomin.)

Umrl je — mož!
 Kje tak je še med nami,
 Kot on, ki spi v prezgodnji groba jami,
 Posuti v zimi z venci, s šopki rož?
 Umrl je mož!
 Umrl je mož pravice in resnice.
 Te božje hčerke, rajske te device
 Po svetu tavajo plačoč,
 Izgnane iz palač in koč.
 A njim, ki jih iztiral svet je,
 Odprl on toplo je zavetje,
 Sprejél je v svoje jih srcé,
 Gojéč do zadnjega jih dné.
 Naprej, tožniki,
 Naprej, vi bratovske časti grobniki,
 Jezike zdaj nabrúsíte ostré:
 Komú le trôho storil je krivice?
 Resnici kdaj je ponarejal lice?
 Umičéjo se vsi molčé!
 Da, v čednosti njegovih lovoríki,
 Ta dvojni list nikdár ne bo zvenél;
 Krivice storil ni in ne želél,
 Najraje v srci jezik je imél,
 Ko zinil je, pa srce na jeziki.
 Umrl je poštenjak! . . .
 Umrl je učenjak,
 Podrl se domu steber je krepák.
 Obráz in um pač bil mu je hladán,
 A v prsih nosil je srcé ognjeno;
 Saj tudi zemlje lice v zimi je ledeno,
 A v nje osrčji plam je silen vžgan.
 Kakó za drago gôrel je družíno!
 Kakó plamtél za tožno domovino!
 Tej bil je sin iskrenovdan,
 Tej bil ljubitelj je strastán.
 Saj pač dovolj ognjena
 Ljubáv do doma ni nobena,

Ki strastna ní;
 A ne iz cenih besedi,
 Iz del se javljaj žar strasti.
 In delal on je neumorno
 Za domovino našo bomo.
 Po vede rudniku bogatem
 Prekrasnih dragotin je bral,
 In brušene, v kovanji zlatem,
 Je v častni dar jih rodu dal.
 Tem dragim kamnom, zlati rudi
 Zdaj dom se čudi.
 Umrl plamteč je narodnjak,
 Podrl se domu steber je krepák . . .
 Umrl je mož značajan,
 Načel jeklenih, neomajen.
 Otajal ni ga solnčni žar,
 Noben ga zmajal ni vihar.
 Pač padali so trdni hrasti,
 On žalujóč jih zrl je pasti;
 A sam viharja ni se zbal,
 Za dom, za rod je trdno stal.
 In skusil je notranje boli,
 Notranj je čutil mnog vihar.
 A tožil, plakal ni nikoli,
 Sprejél je moški slednji vdár.
 Če tožil je kedaj, o svojih bolih ní,
 O krivdah tožil je, ki jih naš rod trpi!
 Stal vedno neupognen je junak,
 Le nji se vklonil je, ki mora se ji vsak;
 A i morilki tej s kosó mrtvaško
 V obraz je zrl junaško.
 Umrl je mož!
 Kje tak je še med nami,
 Kot on, ki spi v prezgodnji groba jami,
 Posuti v zimi z venci, s šopki rož?!
 Iskál po svetu sem možá
 Po vzorih mojega srcá.

Ko njega sem spoznal, — kako vesela
 Zanj duša vsa se mi je vnela,
 Njega se oklenila je,
 Ž njegovo se stopila je!
 In tega, oh, je smrt požela!
 Kakó naj duše mi ne stresa bol,
 Ko vtrgalo se srca mi je pol?!
 Pač rad bi vstavil sólze v duši,
 A siloma deró na dan,
 Kot tok, ki jez in bran razruši,
 Z močjo se vlije na raván.
 A naj tekó solzé srcá,
 Naj le tekó v spomin možá,
 Saj vreden pač najblažjih je solzá . . .
 Umr! je mož! — Ne, ni umrl,
 Oč! le časne je zaprl,
 Da se po trudu in po boji
 Odlahne v blaženem pokoji.

Ne, ni umrl!
 Še duh njegov žíví med nami,
 Na delo nas budí in dramí.
 Umr! on ní,
 V nesmrtnih delih mož žíví!
 Žíví in večno žível bode
 Od Vil proslavljen in Modric.
 Njega, slavitelja prirode,
 Opeva roj krilatih tic,
 Slavé ga prebivalci vode,
 Kar zemlja hrani jih in zrak,
 Njegóv spomin obuja vsak —
 Da, kamen slednji, slednja travca
 Proslavlja nam imé — Erjavca!
 Priroda vsa, ki vrl jej bil glasník,
 Mu velikansk je, večén spomeník! — — —
 A mi? Pomník postavimo mu tak,
 Da slednji skuša biti mu enák!

S. Gregorčič.

Iz spominov mlade žene.

Spisal Anton Funtek.

III.

Prihodnje jutro bilo je prav žalostno. Teta Ivana imela je objokan obraz, strmela je vedno pred se, meni pa je bilo težko pri srcu. Ali sicer! Kakó je bilo drugače prijetno pri zajutruku, ko je Blagota pogrnila mizo in sem jaz z vedrim licem napolnila čašo teti Ivani! Danes pa takó! In to zaradi pisem, takih starih pisem, ki jih človek komaj čita! Pač vredno!

Kakó sem bila jezna! S polno močjó klilo je sovraštvo do Ivana Bojána v moji duši. Kaj je proti njemu Peter Osat? Kaj je bilo treba hoditi k nam Ivanu Bojánu? Tak tuj človek in táko žalost prinese v tujo hišo! Če je že res moral izročiti pisma, pa naj bi bil koga drugega poslal, poslal kogar koli. Samo njemu ni bilo treba hoditi! . . .

Obstala sem v svojih mislih. In če bi bil koga drugega poslal, prav nič bi ne bilo bolje. Jeza in žalost je morala priti v našo hišo; takó je menda hotela usoda in zató je poslala Ivana Bojána v to pusto, dolgočasno mesto, kamor le malokedaj zajde tuj, popoten človek. Kaj ga je bilo treba?

Take misli so mi rojile po glavi, druga za drugo. Iznebiti se jih nisem mogla. Molcé sicer sem sedela pri mizi, ali v meni je kar vrelo. Ne vem, če več od žalosti ali od jeze! —

»Gasilno društvo so osnovali,« pravila je Blagota, ko je prišla spravljat z mize, »in gospod Peter Osat mu je načelnik. Tá mesec pa bodo osnovali veliko veselico in mnogo ljudi bo povabljenih. Gospod Peter Osat bo sam vabil in ker je takó prijeten gospod in zná tako lepo govoriti, pride najbrž dosti ljudi na veselico.«

Jezno sem se nasmejala.

»Dà, dà, gospod Peter Osat vabil bo sam,« oponašala sem Blagoto, »in ker je takó prijeten gospod in zná tako lepo govoriti, pride najbrž dosti ljudi na veselico. — Beži, beži, Blagota, kakó le moreš takó govoriti!«

»Se vé,« godrnjá ona sè strupenim pogledom, »vi gospoda Petra Osata ne morete videti in jezi vas, da ga toliko časté po mestu. To je.«

Nasmejala sem se še bolj srdito.

»Časté! Ti moj ljubi Bog, časté Petra Osata! Blagota, kako le moreš tako govoriti!«

»Dà, časte ga,« reče ona trdovratno in dene prt z mize. »Peter Osat je pameten gospod in premišljen. On vé, kaj dela, in zato, ker vse dobro premisli, posreči se mu vse takó. Veselica pa bo lepa, to vam povem, Olga; porok temu je gospod Peter Osat.«

»Naj pa bo,« dejala sem udano in naslonila se v svojem stolu nazaj. »Želim največjega uspeha.«

Ali to Blagoti zopet ni bilo po volji.

»Se vé, to vas ne zanima,« rekla je pikro. »Olga, vi ste zares čudni. Vse mesto že govori o veselici in velike priprave se delajo. Gospod Vojteh Suša preskrbel bo cvetice in zelenje za dvorano; gospod Tilen Volk izdeluje napise; gospodična Vida Stolpova bo nekaj govorila; gospodična Stana Tresáková bo pela, ali duša vsemu je venderle gospod Peter Osat. Vi pa se za vse nič ne brigate. Kakor bi na svetu ne bili; to je.«

»Saj sem že rekla, da želim najboljšega uspeha,« odgovorila sem jej razdražena, »in to je vender vse, kar morem želeti in reči. Nikari me ne jezi, Blagota!«

»Se vé, takó pravite vselej, kadar mi nimate ničesar odgovoriti,« odvrne ona hudobno. »Nikari me ne jezi, Blagota! Kaj pa sem vam déla takega, da sem vas ujezila? Olga, vi ste zares posebno dete! Nikar, da bi se veselili, kakor se veselé vse druge mestne gospodične, ker se pripravlja taka slovesnost, še jezi vas, ako vam kdo kaj o njej omeni.«

»Danes že,« rekla sem naglo. »Prav ničesar nečem več slišati.«

»Nu, nu,« godrnjá Blagota, »kakor hočete. Samó povedala sem vam, kakó bo vse lepó. Celó jaz, stara ženica, veselím se ti slovesnosti, vam pa, mlademu dekletu, ni nič mari. To je. Se vé, sedaj pač tudi vem, da se ne boste udeležili veselice? Gospod Peter Osat me je ravno danes uprašal —«

»Le gospoda Petra Osata ne omenjaj,« odgovorila sem ježno. »In kaj te je uprašal, to me nič, čuješ, Blagota, čisto nič ne briga.«

Rekši ustanem, da odidem v svojo sobo. Ali ke-sala sem se, da sem bila takó trda z Blagoto, in pristavila sem nekoliko prijazneje:

»Ti si čudna, Blagota! Kjerkoli in kadarkoli moreš, dražiš me s tem Petrom Osatom. Nalašč me dražiš. Prav zares te prosim, pusti ga v miru, saj ni vredno, da bi govorila o njem.«

Godrnjaje odide Blagota. Teta Ivana je ves čas molčala, sedaj pa se obrne k meni in reče:

»Olga, ti si časih venderle pretrda z Blagoto. In to radi otročje trme! Kar v glavo si si utepla misel, da ne moreš videti Petra Osata, in té misli držiš se z uztrajnostjo, ki je naravnost svojeglava. Blagota imá slabost, da rada pripoveduje o njem; to slabost bi jej pač lahko oprostila.«

»Dà, dà, saj jej opráščam vse,« uskliknila sem, »ali jezi me venderle táko njeno govorjenje. Kakor da bi ne imela ničesar drugega govoriti! In čemú pripoveduje to o gasilnem društvu, ko vé, da ne zanima ni vas, ni mene?«

»Takó? Ali veš, da me ne zanima?« dé teta Ivana počasi. »Morda me vender nekoliko. Da tebe ne, to vem; pa odkritosrčno rečeno, té malomarnosti umeti tudi jaz ne morem popolnoma.«

»Vi tudi ne?« dejala sem malone prestrašena. »Vi tudi ne, teta Ivana? Moj Bog, celo vi ne!«

Od samega strmenja tlesnila sem z rokami.

»Dà, celó jaz ne,« odvrne mi teta Ivana z majhnim nasmehom. »Čuj, Olga, povedala ti bom nekaj. Tebi je že sedemnajst let, ali o svetu ne veš še ničesar —«

»Saj ste mi vender sami dejali časih,« sežem jej v besedo, »da je najbolje tako, če ničesar ne vem.«

»Ali sem rekla to?« dé teta Ivana počasi. »Dà, časih, celo pred kratkim. Pa to ne more zmerom takó biti. Ukloniti se treba nekaterim zahtevam, in jaz ne morem dopuščati, da bi se vedno dolgočasila v svoji sobi in naposled zvenela v njej. Ti moraš med svet, Olga, zanimati se za to, kar se godi okrog tebe; svet, narava sama zahteva takó.«

Neverjetno sem jo zrla. Teta Ivana in take besede!

»Svet, svet, že zopet ta svet! Kaj imam jaz od njega, kaj on od mene? Moj Bog,« uzdihnila sem iz dna duše svoje, »saj ni treba, da bi se dolgočasila v svoji sobi, da bi v njej venela! Mari se dolgočasim, mari venem? To bi morala vender sama najbolje vedeti. Pa ne vem! Samó srečna sem, da sem pri vas, ljuba teta Ivana! Kaj mi bo tá svet? Kam naj grem, da se ne bom dolgočasila? In kóga poznam tu v mestu?«

Teta Ivana prikíma zamišljeno.

»Dà, to je; takó uprašala sem tudi jaz v tvojih letih. Ali ko sem venderle stopila med svet, kakor mora

stopiti vsakdo, kadar mu dojde doba, stopila brez izkušenj, brez poznanja ljudi, varala sem se ljuto. In nikogar ni bilo, da bi se bila zaupno obrnila do njega! In ko je naposled prišel — ali dovolj, dovolj! Olga, Bog ti prihrani izkušnje, kakeršnih ni prihranil meni! . . . To pa, da te doslej nisem pošiljala med ljudi, bila je velika hiba. Gotovo! V samoti ustvarilo se ti je neko čudno nazorovanje svetá; glava tvoja je polna samó nazorov in misli, ki te dolgočasiyo. Slepa bi morala biti, da bi ne videla tega! Le povej po pravici, da se dolgočasiš! Bojim se bodočih očitani, ako ti mladost zvene med štirimi stenami. Mladost, tak plemenit, dragocen cvet med štirimi stenami!« . . .

S kakim poudarkom in kakó slovesnim naglasom govorila je té besede! Kar strmela sem vanjo in niti dihati se nisem upala. Ali je to pač teta Ivana, ona tiha, pohlevna teta Ivana? Brez glasa poslušala sem jo do konca; vsaka beseda segla mi je globoko v dušo.

»Zato stopi med svet,« rekla je nadalje, »čas je že. Sedaj, dokler imaš mene na strani, opiraš se lahko na moje nasvete, ali potlej, ko umrem —«

Tega nisem mogla prenesti. Skočila sem k njej ter jej položila roko na usta.

»Moj Bog, teta Ivana, ne govorite tako!« uskliknila sem proseče, »to je prežalostno. Vi ne boste umrli, vi ne smete umreti!«

Lehno se mi je izvila in zmigala z ramami.

»Otročje besede, Olga,« dejala je resno, »sama ne veruješ na nje. Ali pusti, da izgovorim. Glej, če bi jaz umrla — pusti, Olga, — kaj bi počela ti na svetu? Na tem pokvarjenem svetu s čisto dušo svojo, z nedolžnim srcem svojim? Ali bi te ne upognila prva sapa, prva nesreča?«

»O,« dejala sem naglo, »jaz znam tudi močna biti.«

Čuden nasmeh zibal se je na njenih ustnih, zrla pa me je zamišljeno.

»Močna? Ti? Moj Bog, koliko močnejših src že je uklonil, uničil posvetni vihar! In koliko bitij že potopilo se je v morju življenja! In ti, da bi ti imela táko moč? Ne, ne, Olga, bojim se, da bi po moji smrti ne mogla prenašati usodnih udarcev, baš zategadelj ne, ker nisi pripravljena na nje, ker ne poznaš svetá in ljudi.«

»Usodnih udarcev! Kaj je to usoda, kaj usodni udarci?« uprašala sem hitro in, kakor se mi je zdelo, jako pametno. »Koga udarja usoda? Tistega, kdor se jej upira. Jaz pa se jej nečem in ne bom. Čemú? Rada bi vedela.«

»Ti ubogo dete, kakó samosvestno izgovarjaš to,« reče teta Ivana s pomilovalnim smehom. »In to modrovanje! Če bi bilo tudi opravičeno, zdravo ni. Za sedemnajstletno dekle ne! Verjela bi ne bila, da se morejo roditi take misli v tvoji glavi!«

»Saj se tudi niso,« opomnila sem odkritosrčno. »To sem čitala.«

Zapazila sem z nova tisti pomilovalni smeh na njenih ustnih.

»A takó! Zatorej! In na te besede verjameš sedaj? Nu, bodisi! Pa dovolj o tem! Ne gledé na vse drugo: čas je že, da ostaviš svojo sobico, kjer živiš kakor ptica v kletki, in da stopiš v družbo.«

»Če pa nečem?« uprašam nejevoljno.

»Bodi pametna, Olga! Ponavljam ti, ne želim, da bi stopila pozno, prepozno v svet. In zato je moja želja, da se nekoliko bolj zanimaš za to, kar se godi okrog tebe. Na veselico pojdem s teboj, ako naju povabijo.« Malone plašno sem jo pogledala.

»Vi, teta Ivana, vi pojedete na veselico?«

»Čemú ne?« odvrne mi rezko. »Jaz vidim, da samota ni za me; samota uzbuja preveč tožnih misli in sedaj še celó,« pristavi tiho, kakor sama za se.

Ali je bila to res teta Ivana? Kar umeti nisem mogla te izpremembe. Bliskoma šnila mi je misel v glavo, da so ona pisma Bojánova prouzročila tak silen prevrat. Drugo ni mogoče.

Teta Ivana pa je hipno pretrgala razgovor. Naslonila se je v naslanjač in zrla skozi okno. Ujela sem njen pogled in videla, da se upira baš v nasprotno hišo. Ivana Bojána ni bilo domá.

Vsa osupla radi tetinih besed šla sem v svojo sobo. Séla sem h klavirju, ali igrati se mi ni ljubilo. Uzela sem knjigo, čitala, a kaj sem čitala, nisem vedela. Nejevoljna stopila sem k oknu, pa tudi tam mi ni bilo moči obstati. Tetine besede zvenele so mi po ušesih.

V svet naj stopim, v družino naj grem. Jaz, ki ne maram družine. In čemú vse to? Zato, da spoznam ljudi. Kakor bi bilo to treba meni! Oh, ta Ivan Boján je moral prinesiti tista pisma, da je sedaj teta Ivana vsa izpremenjena, vsa, vsa! Neskončno me je jezil in srdito sem pogledala na njegovo okno. Ali ni ga bilo domá. To mi je dalo druge misli. Najbrž je šel zopet v gore risat. In čez jeden, dva meseca ga ne bode. Ali to ni prav, da gré; raje naj bi ostal . . .

Toda čemú? upraskala sem zopet. Kaj me briga Ivan Boján? Saj sem takó srdita nanj, da ga ne morem videti. In če bo zvečer prišel domov ter s turško kapo in dolgo svojo pipo slonel na oknu, prav gotovo ga ne pogledam in nič ne bom igrala na klavir, nalašč ne, da me vsaj ne bo mogel hvaliti. Takó sem sklenila in boljše volje sem bila. Zdaj bo vsaj nekdo čutil mojo jezo!

Če pa jo bo? déla sem tiho. Kaj njemu mari, če igram ali ne? In če ne igram, mislil bo nemara, da se mi ne ljubi. Oh, da bi vsaj imela koga, na katerega bi izlila svojo jezo! . . .

Baš izgovorila sem te besede, ko se odpró vrata in privihrate k meni Stana Tresákova in Vida Stolpova. V samostanu smo hodile skupaj v šolo in zato se poznamo. Ali Stane Tresákove in Vide Stolpove pri meni še nikdar ni bilo in tudi jaz nisem bila pri njiju. Kaj pak, da sem bila jako osupla!

Stana Tresákova prihitela je naravnost k meni ter me objela.

»Ali že veš, Olga?« dejala je vsa zasopla ter odložila plašč in klobuk, »ali že veš o veselici? Oh, to bo velikanski, vse mesto govori samo o njej. In medvé z Vido — že dovoliš, Olgica, da sedeve, neli? — medvé z Vido imave toliko opravila, da ne veve, kjé začeti in kjé nehati. O to je grozno, ako človek obeča svojo pomoč, dasi v dobrodelen namen. Ti, Olga, ne moreš si še misliti, kakšne sitnosti, kakšna pota od ranega jutra do poznega večera! Moj Bog, s kratka: ako ne bo skoro

vse v redu, povem ti, da zblaznim, moram zblazneti. Ti tudi, neli, Vida?«

Jaz sem stala kakor okamnena, ko se je ta ploha usula na me. Vida Stolpova pa je dejala s tistim neumnim smehom, kateri je imela že v samostanu in kateri jej ne izgine z obraza, četudi še kaj takó resnega pové: »Seveda, Stana, pravi revici sve.«

»Oh, dà!« uzdihne Stana Tresákova, »pravi revici! In žrtvujeve se v dobri namen.«

»To pa naju tolaži,« odvrne Vida Stolpova.

»In kakó! Vida, povem ti, to je vender lepo, ako človek zastavi vse svoje moči v blag namen. To je uzvišeno.«

»Dà, prav praviš, Stana,« reče Vida Stolpova s tistim smehom, »in zato mi nič ne dene trud. Naju mora vsakdo le blagrovati.«

»Gospod Peter Osat bode nama hvaležen.«

»Ne samó gospod Peter Osat, vse mesto.«

»Že sedaj vsi govoré samo o naju.«

»Pa sve tudi najpridnejši v vsem odboru.«

»In najina bo zasluga, če bo veselica sijajna.«

»In še bolj bodo govorili o naju.«

»Kolika čast!«

»Kolika čast!« ponovila je Vida Stolpova naudušeno. Jaz pa nisem vedela, kaj bi rekla. Ali sta se prišli k meni razgovarjat in druga drugo hvalit radi svojih zaslug? In to danes, ko sem ji najmenj voljna poslušati?

»Ali oprostite,« dejala sem naposled, pa dalje nisem mogla govoriti.

»Moj Bog!« uskliknila je Stana Tresákova in kakor obupano tlesnila z rokami, »oprosti, Olga, ljuba, zlata Olgica, pa čisto sem te pozabila. Moj Bog, saj ni čuda o tolikih opravkih! Saj sama ne vem, kako da se mi niso še možjani zmešali. Zdaj grem v to hišo, zdaj v ono, povsodi treba mnogo govoriti in zato naposled sama ne vem kaj početi.«

»Dà, oprósti, Olga,« pristavi Vida Stolpova in se smeje. »Prav vse je tako, kakor je rekla Stana.«

»O, Vida, Olga je pametno deklé, ona nama ne bode huda. Pa da govorim o stvari, katero sem hotela omeniti: veliko prošnjo imam do tebe.«

»Dà, veliko prošnjo,« jekne Vida Stolpova. Da bi se vsaj ne smejala tako neumno! Stana Tresákova pa je nadaljevala slovesno:

»Dà, veliko prošnjo. To torej veš, da so osnovali gasilno društvo, kateremu načelnik je mnogozaslužni gospod Peter Osat in da bodo napravili novemu društvu na korist veliko veselico. In povem ti, Olga, ti si še misliti ne moreš, kako je vse uneto, kako se giblje. To vé le tisti, kdor sam ureja in pripravlja; jaz sem že vsa zmočena! Gospod Tilén Volk dela napise, gospod Vojteh Suša pripravlja zelenje in cvetličje, — oh, kako krasno! Jaz bom pela, Vida bo govorila svečan prolog, kateri je gospod Vojteh Suša prekrasno zložil, tako da bo vse presenečeno. Ljuba moja zlata Olgica,« pristavila je hipno z navadnim glasom in me prišla za roko, »jeli, ljuba Olgica, da nam tudi ti ne odrečeš svoje pomoči? Jeli da ne, o, saj vem že naprej, da si še vedno tista ljuba — —«

»Ali kakšno pomoč?« dejala sem v zadregi in s tem uprašanjem prestregla govor Stane Tresákove, ka-

teri bi se bil utegnil razširiti na dolgo in široko. Ona pa je ustala in me pritisnila na se.

»Glej, ti tako lepo igraš na klavir, da te vsakdo z veseljem posluša. In ti uzbudila bi na veselici sè svojim igranjem pozornost, velikansko pozornost, povem ti odkritosrčno. Le nikari ne govóri,« dela je hitro, videč, da že hočem odgovoriti, »saj vem, kaj hočeš reči. Dà, v tem spoznam svojo prelubo, vselej tako ponižno Olgico. Jeli, sram te je, srčece, da te hvalim? Toda, ali te ne hvalim po pravici? Tá izborni ukus, to divno igranje, tá nenavadna spretnost, — kdo bi ne bil očaran? Olga, ti nam moraš pomagati, ti nam ne smeš odreči svoje pomoči. Moj Bog, to bi gospoda Petra Osata jako bolelo, ko bi zvedel, da si nam odrekla! Sevé, sedaj še nič ne vé o tem, da sem skusila pridobiti zakrito našo Olgico,« pristavila je skrivnostno, »ali pomisli, kako veselo bo presenečen. Dà, dà, Olgica, ti nam moraš obečati svojo pomoč!«

»Olga, moraš obečati,« rekla je tudi Vida Stolpova, ali ne čakaje mojega odgovora, nadaljevala je Stana Tresákova:

»Vidiš, to je takó. Jaz nečem, da bi se vezala že danes sè svojim obetom, ali pa, da bi mi odrekla. Medvé sve le mimogredé stopili k tebi. Stvári, katero sem omenila, treba premisleka; jaz sem tudi premišljevala, ali bi stopila v veselíčin odbor, ali ne. In omahovala sem precej časa. Tako je pač povsodi. Ali ko sem se odločila, stopila sem naudušeno v odbor in goreče delujem za blagi namen. Le premisli si, Olga! Čast, slava te čaka! In premisli še nekaj. Ako nam ne odrečeš, bode nemara gospod Tilen Volk toliko prijazen, da bo zapel pesem sè spremljevanjem klavirja. In on bo napravil utis sè svojim prekrasnim glasom in tega utisa bodeš tudi ti deležna. Moj Bog, če vso stvar prav premislim, moram

ti malone zavidati, srčece moje, radi tolike časti in slave; kje potem ostanemo mi, kar nas je v odboru, če nas ti kar v ozadje potisneš? Pa neli, Vida, nama to nič ne dene; medvé služive z vsemi svojimi močmi plemeniti, sveti stvari in ta čut, da sve storili vse, kar je možno, tá naju odškoduje tisočerno. Jeli, Vida, da je tako?«

Hudobnost uzbudila se je v meni. Domislila sem si, kako sta Vida Stolpova in Stana Tresákova s početka govorili jedino o časti in spoštovanju, s katerim ji bo obsipalo vse in kako da sta najpridnejši od vsega odbora; tega torej sem si domislila in ji hotela s hudobnim smehom spomniti teh besed, ali zazdelo se mi je, da bi Stana Tresákova sè svojo jezičnostjo vedela tisoč izgovorov in opravičevanj in jaz sem zares že komaj čakala, da bi bila sama. Sicer pa je baš tedaj odgovorila Vida Stolpova: »Dà, Stana, tako je« in Stana Tresákova obrnila se je zopet k meni.

»Za danes torej sve storili svojo dolžnost, Olga. Oprosti nama, ako že otideve. Vem, da ti bo dolgčas, ko boš zopet sama. To gotovo ne more biti prijetno, ako je človek vedno sam, kakor si ti. Pa zdaj ti pri najboljši volji ne utegnem pomagati. Moj Bog, saj veš, koliko imam posla! Le pojdi, Vida, čas je zares; Olga bo že oprostila.«

Hipno je ogrnila svoj plašč in me objela z veliko prijaznostjo. Potem pa sta zvihrali skozi vrata, da malone sama nisem vedela kedaj. Nemo sem zrla za njima, ali naposled mi je globok uzdihljaj olajšal dušo.

»Da le morejo taki ljudje biti na svetu!« uskliknila sem poluglasno, »taki čudni, jezični ljudjé. Človeku niti ne dadé do besede, molčati mora. Tako jezična bi ne hotela biti. In ti, moj ljubi Bog, proti Stani Tresákovi je, kar se dostaje jezičnosti, naša Blagota prava revica!«

Ali ona zmore mnogo! . . . (Dalje prihodnjič.)

Kraška roža.

Pozdravljam vas, uborne, male kočé,
Pozdravljam tožna, kraška te raván;
A britko mi s pozdravom srce joče,
Na čélo lega mi oblak temán.

Viharna burja brije čez pečine, —
Čez moje tudi brila je srcé,
Pod njo zornó življenje bedno gíne, —
Poginilo mi v srcu kdaj je že!

Tu v srcu mojem veje sapa čista,
Tu notri ne besní moreči mráz,
Zató le cvéti, roža mi stolista,
Ti Krasu golemu poslednji kras!

In vender ne! — Glej, roža se razcvíta
Na tožnem vrtu mojega srcá;
Nebeškokrasna roža, ponosita
Brstnó cvetè mi in sladkó vonjá.

A roža ta takó krasnó je vsklíla
Iz skalnatih, neplódnih kraških táł,
Tam rôka moja jo je izpulíla,
In v prsih svojih dom sem jej odbrál.

Fr. Gestrin.

Lek srcá.

Kaj če je trnje ôstro
Ti ránilo roké!
Zdravniki bolečine
Lehkó ti zacelé,

A kádar srcu rano
Pogléd zadá ti mil,
Tej bóli pač ne najdeš
Na svetu všém zdravil.

Srcá bolést utéši
Le cvét z nebá višáv,
In čárobna ta cvétka,
O dekle, — je ljubáv.

T. Doksov.

Pogorsko življenje.

Spisuje dr. Ivan Tavčar.

I.

Posavčeva češnja.

Priprosta dogodba je, ali resnična!

Ko je Posavčev Jakob na ljubljanskem gradu na straži stal, mrgolelo je po mrzlem zraku vse polno sneženih zvezdic. In te so padale in padale na bregove in hribe na okrog ter jih zavile v belo odejo. Jakoba (— dasi se mu ni pretakalo črnilo po žilah, nego gorka, rudeča kri, s katero se redé Janka Kersnika junaki —) je britko zeblo in prav milo se mu je storilo pri srcu, ko je pogled obrnil po mrgolečem zraku proti domačemu pogorju, kjer je danes brez dvojbe tudi snežilo in kamor niti z očesom ni mogel doseči, ker so snežene megle prepregale čez in čez temno obnebje.

»Zima je,« mislil si je Jakob, »in Bog vé, če bo kaj polomilo našo češnjo črnico. Da bi le o pravem času otresali!«

V hipu se je z vso živostjo spominjal češnje domače! Stala je visoko na zelenem holmu ter bila visoka kakor mali zvonik pri pogorski podružni cerkvi. Deblo ji je bilo razpokano, in pomladi se je lubje lupilo ž njega, da ga ni bilo skoraj celega mesta! Ali vsako pomlad se je naša črnica pokrila s cvetjem in vsaka najmanjša vejica nosila je belo oblačilce, stkano iz golih cvetov! Iz dalje se je gledala kakor s snegom pokrit vrh snežnikov. Ko pa je prišel sveti Urban, tedaj pokrilo se je vse vejevje s črnim sadom, da je kar vse viselo in da so vrabiči, kosi, vrane in drugi taki krilati in zvoneči kruhoborci prišumeli od vseh strani ter oključali in obrali v družbi z brenčečimi sršeni in osami sladke črnice. Pa še mnogo jih je ostajalo, da so se jih obilokrat nazobali pod Posavčevo streho ter jih še nekaj naložili na lesu, da so se nasušile za bolnike, ki radi pijo sladko češnjava vodo.

Tega blagoslovljenega drevesa spominjal se je tistega večera Posavčev Jaka in pred očmi mu je v trenutku stala češnja črnica in vse veje so bile v cvetju in v cvetju so se oglašali strnadi, pinoži in drobne senice in drugi taki krilati in zvoneči skledolizniki, komaj pričakujoč, da bi iz cvetja postali sočni, sladki sadovi. Tudi tisti dan, ko je bil Jaka poklican v cesarsko vojsko, cvela je češnja, in on sam je nosil na svojem klobuku cvetočo njeno vejico. Ko je s tovariši korakal po beli cesti proti belemu mestu, točil je nekaj časa solze, nekaj časa pa ukal. Govoril je, da gré rad v vojsko (in tu je glasno zaukal), pri srcu si je pa mislil, da je krasneje umreti pod domačo cvetočo češnjo, kot pa na krvavem bojnem polju (— in tu se je zajokal skrivoma, da ga nihče videl ni!) Cvetočo češnjava vejico pa mu je bila dala pri slovesu sosedova Marjanica, ki je bila »njegova«. In na to svoje dekle je še večkrat mislil kot na češnjo črnico. In prav je bilo tako: drevo cvelo je samo jedenkrat na leto, Marjanica pa je nosila dan in dan najkrasnejši cvet na svojem licu, ki se niti tedaj ni posušil, če je sneg zapadel zemljo in drevje! —

Tudi na to dekle je mislil Jaka tisti večer. Pod češnjo črnico sta stala in slovo sta jemala.

»Ali boš zmiraj moja ostala? Tudi potlej, ko bom v vojski?« uprašal jo je in voda mu je silila v oko?

»Prav zmiraj!« odgovorila je in odlomila bele cvetove, da jih je dejal za klobuk nji v spomin.

Na vse to je mislil naš Jaka tisti večer!

»Mraz je res! Pa to nič ne dé, prišla bo zopet pomlad. Naša črnica bo belo cvela in jaz bom pri luni zahajal pod dekletovo okno!«

Prišel je sveti Urban! In Jakobu so rekli, da gre lahko iz službe cesarske. Domu ni pisal ne poročil. Prav kakor bi ga bila sapa prinesla čez gorovje, dospel je k domačem selišču, ko je ravno poludne zvonilo v tankem zvoniku, da je mogočno bučalo mej hribovjem. Spehan in utrujen je bil, a vendar mu je srce od veselja utripalo, ko se je z zelenega holma za očetovo hišo oziral po globoki dolini, kjer je pod solncem pekočim mrgolela krajina. Po njivah in travnikih ni bilo videti delavca: vse je bilo odhitelo k jedi v hiše.

Tik njega se je dvigala stara mu znanka, češnja črnica, in v resnici je bila črna, kakor bi jo bil gospod nebeški oče polil s črnilom od vrha do tál. Sad pri sadu je čepel na vejicah in sršeni in drugi krilati skledolizniki so se tu gostili, da je kar vse zvonelo po zraku od samega brenčanja.

»Doma tako niso kuhali za mé! Črnice pa tudi niso slaba južina!« In Jakopé je ročno splezal na češnjo črnico. Pomagal si je do najvišjega vrha in pričel ondi zobati, kakor škorec, ki je stradal mesec dni. Ko je tako v zračnem vrhu sedel ter se mu je od vseh strani nasproti smijal črni sad, polastila se je Jakopéta prečudna zadovoljnost. Kamor je obračal pogled, povsod se je raztezalo zeleno hribovje in ondi proti jugu dvigal se je sivi Blegaš, prav kakor velikanskoorjaška cerkev. Tik njega šopiril se je mali Koprivnik s svojo velblodovi grbi podobno goličavo, in Mladi vrh in Stari vrh sta se naslanjala nanj z ostro zavitimi vrhovi. Na vse pa je razlivalo solnce rožnate svoje žarke in modro nebo se je okvirilo nad razgreto krajino. Najraje pa je počivalo našega znanca oko na beli sosedovi hiši, ki je ravno onstran čepela v bregu.

»Marjanica, ali si doma!« — Jakopé je v svoji sreči, ker druge družbe imel ni, pričel sam s sabo govoriti. »Kar vidim jo, kako v belih rokavcih leta okrog ognjišča in na mé misli!« Tu je zaukal od same radosti, da se je razlegalo po dolu.

»Oče mi mora sedaj vse izročiti in ženil se bom in žensko bom imel, da nima cesar lepše! Delal bom, da bo kar vse pokalo. Dekle bo dobra gospodinja in vsak krajcar bo pod palcem tiščala! Najprej bom popravil streho. Tam nad hlevom se je preglodala in pišejo mi, da teče v seno. Tudi hišo bom pobelil in okrog oken mi mora napraviti Štefnjak z rudečo barvo rudeče okvire. Nekaj dote bo imela, to je ena, in nekaj dolga bova

plačala, to je druga! V logu na dolgo njivo bom sejal pšenico, in tisto krivorepko bom posekal, da ne bo delala sence. Vina ne bom pil in v pivnice ne zahajal. Pač pa bom vsako nedeljo sedel na vrtu in zraven mene bo sedela Marjanica in pestovala bo. Hoj, hoj! to bo življenje!»

Še dalje bi bil Jakopé moževal sam s sabo, da ga niso premotili godci, ki so spodaj v dolu prav živahno in prav okroglo piskali na svoje piščali.

»Ta je lepa! ženijo se nekje! Danes bom še plesal! Hola! hopsasa!»

In Jakopé je še z večjo slastjo zibal črnice.

»Hej, Posavec, pa si visoko zlezel! Zoblješ jih, he? so sladke, he?»

S temi besedami se je oglasil pod Jakopetom na potu Jurčkov Blaž. Iz mlina je sopel in težak meh je nosil na hrbtu. S tem se je sedaj oprl na plot pri stezi ter menil, da tiči v vrhu češnje njegov znanec, stari Posavec.

»Da bi te v trebuhu ne vilo, Posavec. Prestari smo za tako jed. Ali pečke požiraš? Nikar jih, če naj se ti dobro svetuje! Slišiš, kako jih drobé okroglo in polke? Če bi tvoj Jakopé to vedel, da se mu danes Marjanica ženi, temu bi ne bilo prav. Ženska je hudičeva mati, naj je stara ali mlada! Jezus Marija!»

Jakopétu se je pri tem govoričenju storilo vse črno pred pogledom in dolina in hribovje sta zaplesala okrog njega. In bilo mu je, kakor bi mu bili oster nož porinili v srce, kjer je še ravnokar gola sreča kraljevala. Zdrknil je z vrha, kjer je sedel, in potem se je lovil po vejevju ter grabil s prsti po listju, ki ga v padcu ni moglo udržati. Blazé je klical Jezusa in Marijo in vse svetnike

na pomoč. A ni ga bilo, ki naj je pomagal: oni je konečno treščil z vso težo na zemljo ter brez zavesti obležal na mestu. Prihitele so domači ter ga odnesli v hišo in ga položili na ležišče tuge, britkosti in bolečin.

Tam v bregu pri sosedovih pa so piskali godci in svatje so se sukali in bili so dobre volje. Najboljše volje pa je bila nevesta, ki je v svilnati, rožnati rutici sedela za mizo in zaljubljeno gledala v ženina ter mu časih na uho zašepetala:

»Sedaj bom tvoja! samo tvoja!»

Jakob je ozdravel: polomil si je bil obe nogi in potem mu jih niso mogli več uravnati, da je ostal hrom vse svoje dni. Češenj črnice ni poskusil nikdar več in tudi ženske ni pogledal več.

Drvo češnje črnice pa je pustil rasti, kakor je to hotel ljubi Bog. Nikdar se ni ulegal pod njeno senco in nikdar se ni menil za sladki njen sad. A tudi nikdar ji ni gnojlil v jeseni, nikdar ji ni otrebil listja, če so se gosnice ugnezdile v njem, in ne vejevja, če se je južnega snega nabralo po njem. Veje so se lomile in vrhovi se sušili. Konečno pa se je oglasil čez noč ta ali oni gostač, ki mu je v zimi nedostajalo kurjave, in odsekal je vejo ali vrh. Nekdaj v pomladanski noči pa je vihar podrl na zemljo staro deblo, in dandanes ni ostanka o njem. Da bi ne živel še Posavčev Jakopé ter s kruljavo svojo nogo ne gugal po bregovih, ne govoril bi nikdo o Posavčevi češnji črnici. Jurčkov Blaž ga časi tolaži:

»Le pozabi, le pozabi! Ženska je hudičeva mati, naj je stara, naj je mlada!»

Ali Jakopé ne more pozabiti in dostikrat se mu stiska srce, če pogleda na sosedov vrt, kjer se pojavijo rudečelični otroci; pri njem pa je vse samotno in tiho! —

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Vrtnar Janez grajal je po pravici hrvaško preklinjanje. Ali tega greha ne udeležujejo se vsi stanovi jednako. Najhuje privezujejo rokodelci in obrtniki. Za njimi tekmujejo uspešno premnogi omikani (!) gospodje. Najmanje kolnejo (ako ne štejemo duhovnikov) kajkavski kmetje. Tudi njim uide pogostoma kak: »bogme«, »pasja vera«, »vrag te dal i skelil« in druge take bolj iz lahkega kalibra. Če jih ni kaj silno ujezilo, pa sem čul prav malo kdaj iz njih ust kletev z ostudnim glagolom j—. Biškupski krčmar mi je rekel, da za druge reči ni udaril nikoli otroka svojega, ali kadar je bleknil to smrdljivo besedo, založil mu je krepko pljusko in ga tako kmalu odvadil. Tudi Hrvatica zabrusi rada, kadar je nejevoljna: vrag, vrážji človek — kaka večja kletvina pa ji ni prišla, kolikor se spominjam, nikoli na jezik. Slovenci zmatrajo preklinjanje za smrten greh, in vender se ga marsikateri možakar nič ne boji. Ženske naše treba pohvaliti, da se ga skrbno varujejo. Gorenjke nisem čul nobene, da bi se bila rotile. Dolenjke so se pa že nekoliko razvadle. Gizdave mladenke bahajo se pri vinu dostikrat z istimi grdimi psovkami in kletvimi, kakor njih preširni ljubčki, koji jih napajajo.

Hrvati vseh narečij razlikujejo se od Slovencev močno že po unanji podobi svoji. Gibki in strojni život stoji jim moški po koncu kakor sveča in hoja jim je enakomerna, lahka, lepa in elastična. Nekak vojaški duh in ponos pozna jim se že od daleč. Slovenec drži se dostikrat nečedno in leseno v dve gubi in hodi okorno, teško, zdaj lazeče, zdaj zaletavasto in sploh brez elegancije. Pripogneno in poklapljeno njegovo truplo nam kaže tožno usodo vsega našega naroda, katerega davi in tišči k tlom preteški jarem sužnjosti že celih, dolgih jednajst sto let. Visokih, krepkih in močnih mož nahaja se v Hrvatih za čudo mnogo, vsekako dosti več nego med Dolenjci in vsaj toliko kakor med Gorenjci. Ta jakost dokazuje, da uživajo Hrvati jako tečno hrano, če prav je ne pripravljajo tako umetno, da bi se prilegla razneženemu gosposkemu želodcu. Vrtnar Janez je dobro sodil, ali nikakor mu se ne more pritrditi, da bi bil kruh, ki ga jedó hrvaški kmetje, boljši od dolenjskega. Jaz sem ga dostikrat pokušal, ali le malokdaj mi je šel v slast. O pravi moški lepoti kajkavskih Hrvatov ni moči dvojiti. Žene in »curice« njihove se pa za to svojstvo res ne dajo primerjati k Dolenjkam, ali če se stvar prav

plačala, to je druga! V logu na dolgo njivo bom sejal pšenico, in tisto krivorepko bom posekal, da ne bo delala sence. Vina ne bom pil in v pivnice ne zahajal. Pač pa bom vsako nedeljo sedel na vrtu in zraven mene bo sedela Marjanica in pestovala bo. Hoj, hoj! to bo življenje!»

Še dalje bi bil Jakopé moževal sam s sabo, da ga niso premotili godci, ki so spodaj v dolu prav živahno in prav okroglo piskali in svoje piščali.

»Ta je lepa! ženijo se nekje! Danes bom še plesal! Hola! hopsasa!»

In Jakopé je še z večjo slastjo zibal črnice.

»Hej, Posavec, pa si visoko zlezel! Zoblješ jih, he? so sladke, he?»

S temi besedami se je oglasil pod Jakopetom na potu Jurčkov Blaž. Iz mlina je sopel in težak meh je nosil na hrbtu. S tem se je sedaj oprl na plot pri stezi ter menil, da tiči v vrhu češnje njegov znanec, stari Posavec.

»Da bi te v trebuhu ne vilo, Posavec. Prestari smo za tako jed. Ali pečke požiraš? Nikar jih, če naj se ti dobro svetuje! Slišiš, kako jih drobé okroglo in polke? Če bi tvoj Jakopé to vedel, da se mu danes Marjanica ženi, temu bi ne bilo prav. Ženska je hudičeva mati, naj je stara ali mlada! Jezus Marija!»

Jakopétu se je pri tem govoričenju storilo vse črno pred pogledom in dolina in hribovje sta zaplesala okrog njega. In bilo mu je, kakor bi mu bili oster nož porinili v srce, kjer je še ravnokar gola sreča kraljevala. Zdrknil je z vrha, kjer je sedel, in potem se je lovil po vejevju ter grabil s prsti po listju, ki ga v padcu ni moglo uzdržati. Blažé je klical Jezusa in Marijo in vse svetnike

na pomoč. A ni ga bilo, ki naj je pomagal: oni je konečno treščil z vso težo na zemljo ter brez zavesti obležal na mestu. Prihiteli so domači ter ga odnesli v hišo in ga položili na ležišče tuge, britkosti in bolečin.

Tam v bregu pri sosedovih pa so piskali godci in svatje so se sukali in bili so dobre volje. Najboljše volje pa je bila nevesta, ki je v svilnati, rožnati rutici sedela za mizo in zaljubljeno gledala v ženina ter mu časih na uho zašepetala:

»Sedaj bom tvoja! samo tvoja!»

Jakob je ozdravel: polomil si je bil obe nogi in potem mu jih niso mogli več uravnati, da je ostal hrom vse svoje dni. Češenj črníc ni poskusil nikdar več in tudi ženske ni pogledal več.

Drevo češnje črnico pa je pustil rasti, kakor je to hotel ljubi Bog. Nikdar se ni ulegal pod njeno senco in nikdar se ni menil za sladki njen sad. A tudi nikdar ji ni gnožil v jeseni, nikdar ji ni otrebil listja, če so se gosnice ugnezdile v njem, in ne vejevja, če se je južnega snega nabralo po njem. Veje so se lomile in vrhovi se sušili. Konečno pa se je oglasil čez noč ta ali oni gostač, ki mu je v zimi nedostajalo kurjave, in odsekal je vejo ali vrh. Nekdaj v pomladanski noči pa je vihar podrl na zemljo staro deblo, in dandanes ni ostanka o njem. Da bi ne živel še Posavčev Jakopé ter s kruljavo svojo nogo ne gugal po bregovih, ne govoril bi nikdo o Posavčevi češnji črnici. Jurčkov Blaž ga časi tolaži:

»Le pozabi, le pozabi! Ženska je hudičeva mati, naj je stara, naj je mlada!»

Ali Jakopé ne more pozabiti in dostikrat se mu stiska srce, če pogleda na sosedov vrt, kjer se pojavijo rudečelični otroci; pri njem pa je vse samotno in tiho! —

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

V rtnar Janez grajal je po pravici hrvaško preklinjanje. Ali tega greha ne udeležujejo se vsi stanovi jednako. Najhuje privezujejo rokodelci in obrtniki. Za njimi tekmujejo uspešno premnogi omikani (!) gospodje. Najmanje kolnejo (ako ne štejemo duhovnikov) kajkavski kmetje. Tudi njim uide pogostoma kak: »bogme«, »pasja vera«, »vrag te dal i skelil« in druge take bolj iz lahkega kalibra. Če jih ni kaj silno ujezilo, pa sem čul prav malo kdaj iz njih ust kletev z ostudnim glagolom j—. Biškupski krčmar mi je rekel, da za druge reči ni udaril nikoli otroka svojega, ali kadar je bleknil to smrdljivo besedo, založil mu je krepko pljusko in ga tako kmalu odvadil. Tudi Hrvatica zabrusi rada, kadar je nejevoljna: vrag, vrážji človek — kaka večja kletvina pa ji ni prišla, kolikor se spominjam, nikoli na jezik. Slovenci zmatrajo preklinjanje za smrten greh, in vender se ga marsikateri možakar nič ne boji. Ženske naše treba pohvaliti, da se ga skrbno varujejo. Gorenjke nisem čul nobene, da bi se bila rotila. Dolenjke so se pa že nekoliko razvadile. Gizdave mladenke bahajo se pri vinu dostikrat z istimi grdimi psovskami in kletvimi, kakor njih preširni ljubčki, koji jih napajajo.

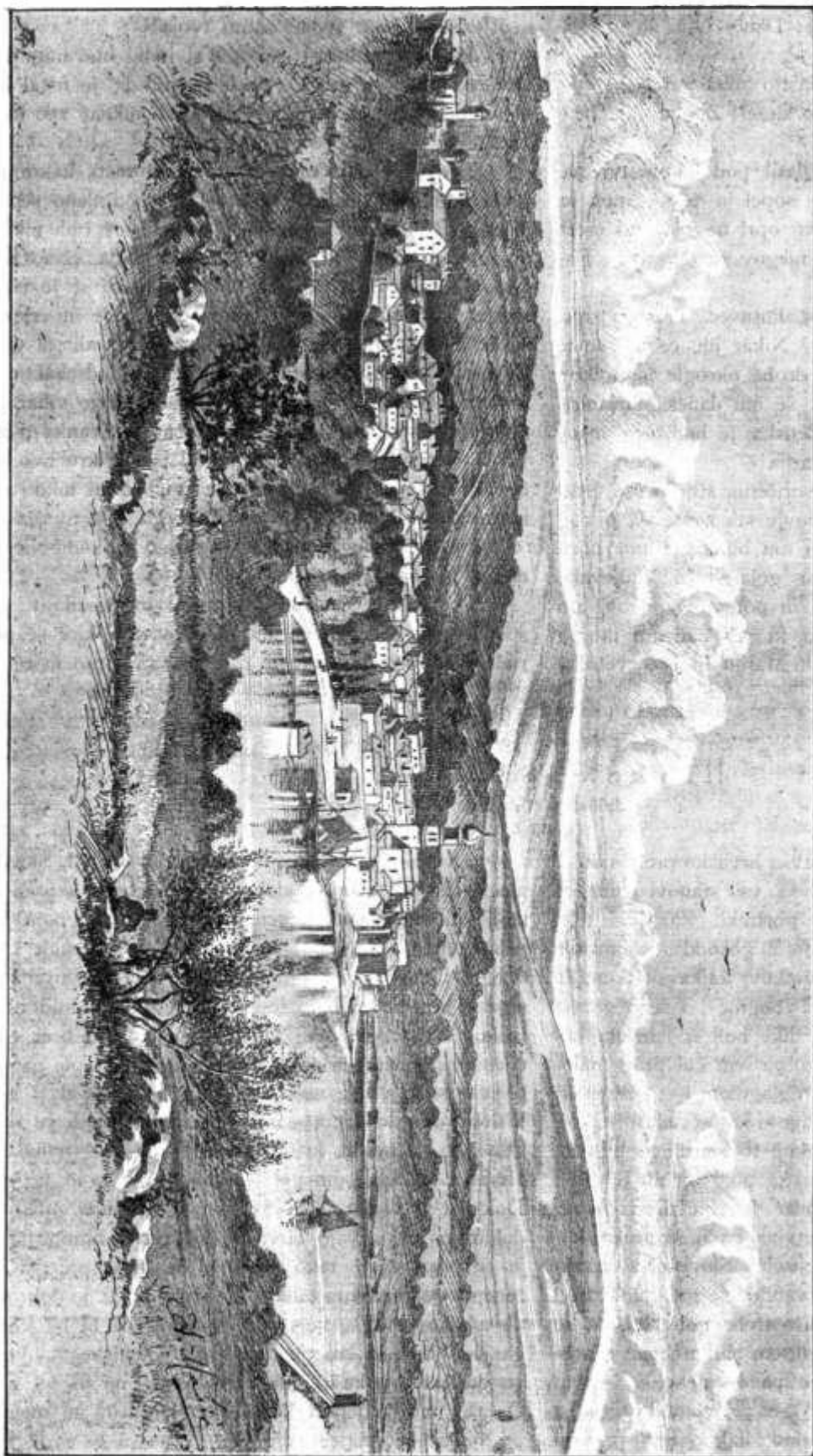
Hrvati vseh narečij razlikujejo se od Slovencev močno že po unanji podobi svoji. Gibki in strojni život stoji jim moški po koncu kakor sveča in hoja jim je enakomerna, lahka, lepa in elastična. Nekak vojaški duh in ponos pozna jim se že od daleč. Slovenec drži se dostikrat nečedno in leseno v dve gubi in hodi okorno, teško, zdaj lazeče, zdaj zaletavasto in sploh brez elegancije. Pripogneno in poklapljeno njegovo truplo nam kaže tožno usodo vsega našega naroda, katerega davi in tišči k tlom preteški jarem sužnjosti že celih, dolgih jednajst sto let. Visokih, krepkih in močnih mož nahaja se v Hrvatih za čudo mnogo, vsekako, dosti več nego med Dolenjci in vsaj toliko kakor med Gorenjci. Ta jakost dokazuje, da uživajo Hrvati jako tečno hrano, če prav je ne pripravljajo tako umetno, da bi se prilegla razneženemu gosposkemu želodcu. Vrtar Janez je dobro sodil, ali nikakor mu se ne more pritrditi, da bi bil kruh, ki ga jedó hrvaški kmetje, boljši od dolenjskega. Jaž sem ga dostikrat pokušal, ali le malokdaj mi je šel v slast. O pravi moški lepoti kajkavskih Hrvatov ni moči dvojiti. Žene in »curice« njihove se pa za to svojstvo res ne dajo primerjati k Dolenjkam, ali če se stvar prav

premisli, mora se priznati, da jih ta hiba bolj časti nego sramoti. Do 14. ali 15. leta so deklice često jako brdke in milovidne. Težavno in dolgo delo pa jim pozneje nekatere črte in oblike v obrazu prekomerno skrči ali pa raztegne, da se izgubi sčasoma do malega vsa krasota. Pokazi jih torej prevelika marljivost in znoj na pekočem solncu. Radi vročega poletja tako ogoré, da se zde Gorenjcem »črne«, dolenske naše rjavke pa slovó na Hr-

vaškem za bele! Silni vsakdanji trud okrepča in utrdi život hrvaškim kmetičam, da so kos vsakemu dušnemu in telesnemu naporu in rajajo zdrave in čvrste otroke. Dolenjke si dajo dobro streči v otročji postelji. Nekatera obere po deset kokoši in vmes še kako račico ali golobiča. Z vinom se zalivajo, da je groza. Mnoge Podgorke imajo lagviček zmirom pod vzglavjem, da ga pijó lahko, kadar ga zažele, tudi po noči. Jedno ali dve vedri

ga posuši vsaka porodnica. Tako se navadijo pijančevati tudi take, ki so ga prej le malokdaj uživale. Marsikatera se valja in pase v postelji po cel mesec in še dalje. Hrvatice množé človeški rod bolj pametno in po ceni. Mnoge ležé dva tri dni, potem pa hajdi zopet na delo! Za nekatere povedali so mi hrvaški znanci, da so do poroda delale, precej po porodu pa zopet ustale in šle na polje in da jim ni to nič škodilo! Dece hrvaške matere ne mehkužijo z vsako sladčico in dobroto, ki jim pride na misel, in je ne silijo z vinom že pri prsih, kar se dogaja n. pr. v dolenskih hišah, katere imajo svoje vino. Glej, zakaj jim rastejo tako hitro, zdravo in pravilno, da ne najdeš lahko ni bolnikov ni pokvek med njimi. S sedemnajstim letom spodablja hrvaški dečak marsikdaj že na moža po kreposti in zastavnem vedenju svojem. Skoraj vsakemu, ki dopolni dvajset let, daš slobodno puško v roke; ne boj se nič zanj, nosil jo bo brez sramote in težave. Na Dolenjskem videl sem med novinci vselej premnogo medlih mladičev, katerim bi se bila podala dosti bolj pastirska palica nego risanica. Kajkavski Leopoldovci pridobili so si povsod dober glas po porabnosti, poštenosti in moškem svojem ponašanju. Ta polk spada poleg mnenja vseh zvezencev med najlepše v avstrijski vojski. Cesar Fran Josip pohvalil ga je o neki priliki sam.

Zadruga začele so se rušiti kajkavskim Hrvatom že pred 1848. l., zlasti proti zapadni deželski meji, kje

A. Mašić: Krk v Istr.

jih je pomikal in vabil vzgled slovenskih sosedov bolj na samostalno rodbinsko življenje. Razpad pospeševal jim je tudi ban Jelačić, ki se je bil nauzel na tujem evropskih nazorov, ne ujemajočih se z običaji in potrebami jugoslovanskimi. Močno mi se dozdeva, da so mi pravili Lupoglavci in njih okoličani, da so se v tem okraju zadruga že razdrle, ali da se bo razdor skoro dovršil. Itak tega ne morem trditi za gotovo, kajti sem mnoga poročila njihova pozabil. Vsaj tisti, s katerimi sem se

seznanil bolj natanko, vem, da so stanovali v svojih kočah brez postranskih sorodnikov. Kake pol ure od Dubrovčaka pa sem spal v imoviti, kmetiški hiši, v kateri je živelo zajedno več oženjenih bratov. O zanimljivih zadrukah pomenkoval sem se dostikrat z gospodo in s seljaki. Večini duhovščine niso ugajale. Nekateri so mi dejali, da olajšujejo prešestovanje. Po kaki veliki pijači primerilo se je boje marsikdaj, da se je pregrešil brat s svastjo in celó tast s snaho svojo. (Dalje prihodnjič.)

Stanko Vraz v „Jezičniku“ XXIV.

Budite sovršeni. Mat. 5,48.

Krasno delo nam je g. J. Marn podal zopet s svojim »Jezičnikom« XXIV. 1886. Z bečelno marljivostjo nabira pisatelj gradivo za »Knjigo Slovensko«, v kateri nam je samo v imenovanem letniku prikazal nad 50 nadaljnjih slovenskih književnikov, naštevajoč njihove knjige in podajajoč nam vzglede iz njihovih spisov. Pri tolikem poslu se pač lahko pripeti, da se kaka stvar tu in tam izpregleda ali pozabi. Ker več oči več vidi in več rok več napiše, zato naj bodo naslednje vrstice nekoliko v dopolnitev in pojasnjenje sedaj le samo o enem pesniku in pisatelju v istem »Jezičniku« omenjanem, o Stanku Vrazu, str. 45—48., bajè »Prešernu Ilirskem«.

O njem čitamo, kar se tiče naše stvari, takole: »Slovenec poslal se je Vraz po knjigi: 1. Narodne Pěsni Ilirske, koje se pěvaju po Štajerskoj, Kranjskoj, Koruškoj i zapadnoj strani Ugarske . . . Razdělak I. U Zagrebu 1839. 8. XXII. 204. . . 2. Po nekterih drugih pesnih slovenskih in po mnogih pis-mih raznim slovenskim rojakom ter po umotvorih svojih ilirskih ali jugoslovanskih, ki so pa vira ali duha slovenskega.«

Najprej o Vrazovih »narodnih pesnih ilirskih« itd., o katerih pisatelj »Jezičnika« še tole dostavlja: »Da II. Razdělka ni bilo na svetlo, uzrok je povedan v predgovoru (»Ahacel svojo svārhu postigo« str. XVI), kajti Slovenci — čisti in resni — prezaljubljenih niso marali tedaj in jih v istini ne marajo sedaj . . . Matica Hrvatska . . . prepustivši nekatere slovenske zbirke Matici Slovenski, katera je teh stvari nekaj že tudi pri-

občila (vid. Letopis 1875, 1877; Črtice, sest. dr. J. Pajek l. 1884), nekoliko jih o priliki še bode, nekoliko jih pa ne bode, ker jih ne more — iz povedanega uzroka.« — Da »Narodnih pesni ilirskih«, oziroma slovenskih II. razdelka in III. in nasl., ni bilo na svetlo, uzrok temu je povedan pač v Vrazovem pismu v Děla V. 204 sl. Čelakovskemu: »Slabo se takove stvari još kod nas podupiraju. Štajerski,

N. Mašić: Iz liške vasi.

Kranjski i Koroški izobraženi Slovenci, ponajviše su po-nēmčeni, pa nimalo nemare za narodnu slavu; a srednji i dolnji Iliri još su premladi za znati, takov trud pristojno cēniti... Da »prezaljubljenih« pesni Slovenci čisti in resni ne marajo, to je res, saj takih ne mara nijeden čist in resen človek; a čista in resna ljubezen je bila in taka se bo vedno in povsod na svetu. In tako je, tudi prav, da Matica slovenska nekoliko teh stvari, t. j. »prezaljubljenih«, ne izda; kar je že itak glasno jasno povedal bil dr. Krek v Letopisu Mat. slov. 1871. 28, pa je tedanji odbor soglasno pritrdil, da Matica izda Vrazovo zbirko slov. narodnega blagá, urejeno po Krekovih načelih. (Sicer pa primerjaj »Vodnikove Pesni«, 1869 po isti Matici izdane, narodne, posebno str. 132—146!). V »Letopisu« 1875 je pet Vrazovih pisem do Preširna iz Preširnove zapuščine, a v »Letopisu« 1877 štiri pisma Jarnikova in pet listov Preširnovih, pisanih St. Vrazu, malone vse nemški. Ali je mar tó slovensko blago národno iz zapuščine Vrazove?! Ako pa naša Matica misli pravo, po Vrazu s toliko ljubavjo, velikim trudom in obilnimi stroški nabrano národno blago slovensko izdavat na takšen način, kakor se isto nahaja v dr. Pajka »Črticah iz duševnega žitka štaj. Slovencev,« — no tedaj pa z Bogom! — »Bes naj vas s pismami vred vzeme!« A ti, Stanko, ki si »postal za mater pisavnik,« da si ti tó doživel, peval bi še i 1886. l., kakor si bil pel l. 1838: »Oj, joje, joje in prejoj! Oh ni, Slovenska! čas še Tvoj!« No, ako pa Matica slovenska venderle ono národno blago, »kar ga je natisa vredno,« priobči, kakor »bode primerno pieteti do Stanka Vraza« (gl. Ltps. 1871. 30), — slobodno bodi uprašanje: Kdaj neki li že bode ta »Bode«? Ali smemo upati, da — ne čez kakih 35 let po Vrazovi smrti, nego čez toliko časa — po smrti slovenskega národa? — Ne! Gospoda! Zagrozili ste se nam bili s »Paklom«; akoprav nas še obso-dite v »Vice«, da nas le skoro »popeljete« v »Nebesa«! Pa prej se bomo Slovenci morali menda še naučiti slov-nice italijanske, nemara še tudi katere nemške!!... »Kde si Ti nam zaostala jedina hei našega vročega za-vupanja?« (Jezič. 45). Ali je more biti drugič »Ahacel svojo svārhu postigo«?!...

Nadalje k slovenskim pesnim Vrazovim. Ker se v »Knjigi Slovenski« aliter »Jezičniku« pri neka-terih pisateljih večkrat navajajo jako neznatni in splošno znani izdelki celó iz novejših časov, tó bi pač bilo vredno, da so se imenovala tudi Vrazove pesni slovenske iz dóbe pred blizu polovico veka. Posebno bi se naj bila ome-nila njegova »Hvala, Nj. c. visosti nadvojvodi Joanu... zapeta... ino posvečena... kakti na spomin godovna nj. c. visosti z ponizne podanosti od Murskih ino Dravskih Slovincov; v Zagrebi 1839«, o kateri nam nekaj več poveda tudi Macun v Knjiž. zgodov. slov. Štaj. 1883. 94 sl. Vsa pesen, ki je oda, obsega 64 kitic po štiri stihe v štiristopnih trohejih z mehko prestopno rimo; a vsebina ji je tale: Svetlega godovnjaka med drugimi mu-zami pozdravlja tudi slovenska grlica, slaveča ga kot po-magalca siročini, vrlega zmagalnega junaka, marljivega pospeševalca kmetijstva in splošnega unapreditelja zna-nošti — zlasti še v Gradcu po Joaneju. Sreča je cesariči-nega sina bila obdarila z vsem; a posebno ga je še Bog

rešil iz strašne burje nekjer na Črnem morju, ko so se vse druge ladje njegovega spremstva bile razbile. Zato pevkinja prosi, naj slavni mogočnik pod svoje krilo uzame tudi Slovence, kakor si je bil priljubil že hrvaške Ilire. Macun, kateri to pesen imenuje »veličansko«, pravi o nji: »Posebno lep je v tej odi prekrasni opis morske vožnje, viharja in kako se je zopet pomirilo morje, ter je vredna in jasna predhodnica veličanstveno naudušenih, ali teško razumljivih ôd, s kojimi je 5 let poznej Ko-seski pozdravil cesarja Ferdinanda, in imel bi človek ovrči le rabo besed: mā, tvā m. moja, tvoja, kih m. ko-jih, koje si je prikračevanje posodil od dobrovniških piscev, posebno od Gundulića, s kojim se je že takrat pečal veliko. V ostalem takih ôd nimajo Slovenci nič in le malo sploh Slovani.« — Tudi o Vrazovih umo-tvorih ilirskih ali jugoslovanskih se omenja jedino tó, da je Matica Hrvatska »izdala »Děla Stanka Vraza« v V. zv. od l. 1863—1877.« No, ker se v »Jezičnikovih« letnikih večkrat na dolgo in široko razpravlja o sloven-skih pisateljev knjigah latinskih in nemških (n. pr. o Val-vasorju, Popoviću, Linhartu, Primicu, Murku), bilo bi pač dosledno in gotovo dostojno, da nam se v »Knjigi Slo-venski« vsaj po imenu navedejo jugoslovanska dela Vrazova, zlasti še zato, ker so res z večine »vira ali duha slovenskega.« Naj jih tu le kratko imenu-jemo. So namreč: I. »Djulabije«, lirske pesni, 1863; II. »Glasi iz dubrave Žerovinske«, balade in romance, in »Gusle i tambura«, različne pesni epske in lirske, 1864; III. »Razlike pjesme«, izvorne 1866, soneti, satire idr.; IV. »Razlike pjesme« 1868, prevodi iz slovenščine, če-ščine, ruščine in poljščine, pa iz angleščine in italijanščine; V. »Pjesme pabirci, proza i pisma«, 1877, prozaični se-stavki pretiskani iz Danice ilirske 1841, Iskre 1844 in Kola I. III. IV. VII., a pisma zasebna in raznovrstna, vseh 103, največ »ilirskih«, pa nekoliko slovenskih, po-sebno Muršecu, in tudi nekaj nemških Preširnu, Jarniku, Auerspergu.

Kar se tiče primerov o slovenski poeziji in prozi Vrazovi, bile bi na razgled vsekakor boljše od romance »Slovenski pisavnik« gledé poezije katere druge pesni, n. pr. sonet »Antoni Stranjšaki« (gl. Kres 1883. I.), za-nimiv tudi po rimi v 12. in 14. verz. Zlasti pa zopet kak ulomek iz »Hvale... Joanu«, iz katere bodi tu kit. 16—19:

Zatim Njegova se mila
Róka ztegne po deželi;
Glej! nerodnost njo pustila,
Rodovitost se priseli.

Roža zevéte na kupinji;
Jabóka na glogi zrasede;
Grozid visí na škrobotinji;
Drač rodi pšenične klase.

in pa kit. 45—50.

Vdari strani od polnočne
Z silnim méhom viher, ino
Béle jedra, vóža močne
Těrga kakti pavóčino.

Blizki križajo oblake,
Grom po nebi se razléva,
Strašno kakti grobje, rake
Pod ladjami morje zéva.

Pótnik, ki gre šir krajine,
Čudi se, sam sebe pita:
»Kak to? Bile to ledine,
A zdaj žolto morje žita.«

Pojdi ti zdaj zkož deželo,
Pitaj pridnega ratarja;
On bo rekel ti veselo:
»To naš svétli Joan stvarja«

Ladja padne, ladja škriplje,
Val njo zgrabi, se naduvlje;
Druga tresne, se razsiplje;
Tretjo zgrabi, na dno suvlje.

Štérta vgrezue; peta počí;
Šesta; sedma; gorje, gorje!
Kde só ladje? V véčni noči,
Samo blanje rivlje morje.

Vénda pred zlobój na svéti
Krépost nikdar neopéha, —
Tako bora se razleti,
Se prikaže zračna streha.

Viher vbeigne: morje zbito
Leže spet si sřed postelje,
Le na ustah strahovito
Še stojè mu péne béle.

Isto velja o prozi. Poleg sentimentalnega pisemca Muršecu bilo bi vsekakor umestno pismo Vrazovo Ka-stelcu, v. Dêla V. 145, v katerem mu Vraz naznanja, kako sta on in Miklošič »nekaj ptujih samih plemenitih pesmi najimenitnejših pevcov Europejskih preslovenila« uprav za prvi zvezek namerjavanega »Metuljčka« kot tekmeča »Čbelici«. Nadalje poučno pismo Šafaříku, D. V. 148, s katerim Vraz češkemu »dragemu Slovencu« z radostjo na njegova uprašanja odgovarja: »Kaj po moji misli bi Vam po volji blo od naše sloveznosti (književnosti) zezvediti«, ter korenito ocenjuje tedanji književni stališ slovenski. Uprav primeren bi izvestno bil tudi odlomek iz 2. predgovora »Narodnim pësnim ilirskim«, kjer razlaga Vraz »dobrovoljnemu Slovencu« uzroke, zakaj je on, »rojen ino odrejen med Štajerskimi Slovenci, . . pisal v lépim ino bogatim naréčji ilirskim.« — Tako bi pač marsikateri »Jezičnikov« čitatelj še tem

bolj spoznal »Prešerna Ilirskega«. Da je »sicer Stanko (t. j. Stanislav) Vraz po slovenskih časopisih opisan dokaj bodisi kot pesnik in pisatelj slovenski — tudi po književni zapuščini, bodisi kot rodoljub itd.« — to nikakor ne zadošča, kakor pravi Marn, ako v »Jezičniku« »našteje le nektare vire v ta namen«. Saj so tudi nekateri drugi pisatelji naši raznovrstno opisani že po drugod, pa venderle nahajajo njihovi ponatiski tukaj zopet dokaj obširnega prostora, n. pr. Slomšek str. 1—20, Toman str. 82—90, Koseski str. 90—98. Takó je ravno. »Knjiga Slovenska« bodi nam uprav zbirka celotna!

Res, »lepo in radostno se čita, kar pišejo o njem (Vrazu) p. Fr. Marković, F. Petračić, dr. B. Šulek, ali kar poje August Šenoa.« A da nam je gosp. Marn tudi povedal, kje isti pišejo o Stanku, radostno bi venderle tudi mi dotično poiskali in čitali! Evo: Prvi v »Viencu« 1880. br. 36, drugi v »Dêlih St. Vr.« V. dio, tretji tudi v »Viencu« 1880. 36 in četrti istotam! — Kar pa se naposled v »Jezičniku« omenja o Hrvatih in štokavštini z ozirom na Vraza »vskôka«, o tem pa ne govorim . . .

Andrej Fekonja.

Josip Stritar (Boris Miran).

(Dalje.)

Pesmi »V solzni dolini« imajo namen, kakor pesnik pravi sam (Danici), »pokazati nam v posameznih podobah, koliko je bridkega trpljenja na svetu, in s tem nagibati človeka k sočutju, k bratovski ljubezni, k pravi kristijanski ljubezni.« Namen je — zares lep, in pesnik ga skuša doseči v desetih drobnih pesmicah, v katerih poje o nesrečnem otroku, ki ga je oče zapustil ter mati žaluje in se tolaži, da ji bode sin »gospod«. Ali nezakonski sin ne more biti duhovnik, zapušča mater, ljubi dekle, in ko začne sumiti o njeni zvestobi, ide v boj »na meji« ter umrje smrtno ranjen, tako da ga nezvesta najde mrtvega »polec kapelice bele na grič« in obupno zakliče:

»Jaz v boj te krvavi nezvesta sem gnala!»

Jezik je nežen, naroden, ali same pesmi niso naravne, in zato tudi ne morejo doseči — namena. Mislim, da pač nikjer ni naroda — a slovenski gotovo ni tak — da bi nezakonskega otroka tako prezirali in preganjali, kakor poje pesnik. Ravno Slovenci odhranjali smo in odhranjajo radi nezakonske tržaške otroke in svoje ko zakonske, da se može in žene ko zakonski. Narod sicer ne spoštuje nezakonske matere, ali otrok ne sovraži, če se hudo, hudo ne motimo. Neverjetno je tudi, da je nezvesta šla iskat starega dragega na bojno polje in še »ob uri pozni« in da bi jo bilo kesanje tako preuzelo, da je »odšla za njim — iz solzne doline!»

Veliko bolj srečen je Stritar drugodi, n. pr. v »Pismu«, »Kiti«, ali v »Klasičnih podobah«, ki so prav prijetne causeries z lahkim humorom v kritiki. Bolj resno podlago imajo »Pasji pogovori«, ki so polni ironije in ostre satire, izvirajoče iz človekoljubja in boreče se proti pokvarjenosti. »Medeja« in »Regulovo slovo« pa sta dva odlomka, po obliki dovršena in klasično

mišljena. Kako lepo bi mogli mi nekaj premeniti Regu-love besede in reči:

Krepost, moštvo Slovánu naj veljá,
Pravica vódi te, in — rob ne boš.

Nekako posebno pa se je izkazal Stritar v »Literarnih pogovorih.« Kako lepo poudarja, »da treba mladini kazati sčasoma svet, kakeršen je in pa zraven, kakeršen bi moral biti (str. 15)!« Kako jedrnato sodi Jenka in Levstika, ali pa govori o pomenu gledališča, poudarja posebno potrebo izvornosti, in da je pesništvo — umetnost! »Pojezija je gospa, ki nikomur ne služi, niti najvišjemu gospodu ne (239).« Tu pač kritik ni tako mislil, kakor govori. Vemo sicer dobro, da so neki hipersubtilni estetiki trdili in morda še trde, da je pojezija sama sebi namen. Ali mi navadni ljudje ne bomo je prav nič menj spoštovali, ljubili pa jo bomo gotovo bolj, če vemo, da je ona v radosti in žalosti glas človeškega srca in uma, zvesta spremljevalka človeštva na potu življenja, voditeljica in tolmačiteljica vsega, kar nam je drago, kar nas oplemenjuje, gotovo tudi — najvišjega. —

Lepo je bil zasnovan »Zvon«, prinašal je mnogo izbornega blaga, ali urednika in lastnika ozlovoljile so bile žalostne izkušnje tako, da je list koncem 1870. l. — ustavil. Ali peresa zato ni odložil v času, ko so se začeli množiti neveseli pojavi v mili nam slovenski domovini: izdal je n. pr. l. 1872. »Dunajske sonete« (1873 drugi natis). V prelepem jeziku ostro šiba »prvačenje«, »samopriden in nesramen zarod«, ne ščedi ni očeta Bleiweisa, graja suhoparne literarne nauke, četudi poudarja, da pravi rodoljub

Črtí prepire prazne in razpore,

pošten mora biti, in odbijati gnile kompromise, potem

V moža se radostno oko mi vpira.

Nad vse pa mu je ostuden licemerec in »nova bolezen — grdo oportunistvo.« Zato kliče:

Mi nismo taki!

Sovražniki ideje nismo nove!

Svobodomorci, hlapci in mračnjaki!

Vidi se pač, da je pesnik liberalizem preveč čislal in zašel celo malo predaleč v — židovskoliberalne fraze.

Ali Stritar je vendar pravi pesnik: v najnežnejšem šeptanju srca do ostre satire povsodi gospoduje pesniška moč. Radi se ji pokoravamo, saj uživamo in smo srečni v oni čarobni zemlji poezije, v katero nas prenaša pesnik. Bujne radosti sicer ne čutimo, ali srce se polni sè sladko nežnostjo, in vsi viri dobrohotnosti, ljubezni, naudušenja zopet teko v našem srcu: srce čuti se lahko, srečno, okrepcano, če so ga prej tudi izmučile skrbi vsakdanjega življenja in človeške zlobe. —

Ko je 1876. l. Stritar obnovil »Zvon«, bil mu je zopet najplodovitejši in najmnogostranejši sodelavec. V vsem pa vidimo jasen napredek. Njegove »Dunajske elegije« so pravi biser slovenskega pesništva, dovršene po obliki in — zrelosti misli:

Kakor z jablana črvivi sad, tako odpadajo domovini samopašni sinovi. Slovanska nezloga je kriva našemu hlapčevanju, in pesnik goreče prosi — odrešenika:

Naj te oblaki rose, naj zemlja rodi te nam, pridi!

On naj Slovane prebudi na delo,

Vname ljubezen jim naj do luči, pravice, svobode! —

Vsak se uči, le pisatelj, pesnik se ne bi, da nam pove, da

Gledalo ni oko, uho ni čulo posveto,

Kar je gledal in čul pesnik, zamaknen v nebo. —

Dih pomladi mehko pihlja, vrsta veselih ljudi se vije po ulicah: doli na jugu pa Turek žge in mori, a Evropa gleda in gleda:

Evropa, Evropa!

Ti pobeljen si grob; vse je sleparstvo in laž!

Soparen je letni dan, pivka prosi dežja: oblači se, blisk se zasveti, grom votlo doni — z neba se sujejo suhe — ledene kaplje. Doli na jugu

Čuje orožja se glas, ostrí se bliskajo meči.

Dvignil je sužnji se rod!

Ali omaguje rod — bratske pomoči ni:

Koče požgane, polje — samotna, mrtvaška puščava.

Umrla je vest:

Najsamopašnejši pak, narod britanski, si ti!

Anglija vse prodaje:

Svetu vodnik si ti: kupec je svetu vodnik,

Zato jej v sveti jezi pošilja pesnik svojo — kletev.

Iz azijskih step prihrul je Mažar med mirne Slovane, podjarmil si Slovaka, zato ga prezira, a Srba sovraži, in ko se Slovan bori za svobodo proti divjemu Turku, Mažar upije in moli za — Turka. Kako bi ga ljubil Slovan? itd.

Z gorečim slovanskim rodoljubjem je nadahnena »Raja«, venec prekrasnih pesmi, iz katerih nam odmeva strašna nesreča bratskega naroda, ki se je bil dvignil proti Turku in — bil premagan. Da, tu se prelepo zrcali plemenita pesnikova duša, odmeva gorje, da nam

srca pretresa. Take politične pesmi Slovenci nismo imeli. In ne samo mi!

V povesti »Gospod Mirodolski« vidimo v vsakem obziru velik napredek, če jo primerjamo z »Zorinom«. Sicer stoji Stritar še vedno na onem stališču, na katerem risanje življenja ni ravno lahko, ko pravi (str. 85.), da »pisatelj hoče pouzdiginiti svoje osebe iz navadnega, vsakdanjega življenja, obdati jih z uzornim svitom.« Vender nas veseli, da moremo reči, da so osebe te lepe povesti v obče živi ljudje in da jih pisatelj ni ravno obdal s prevelikim »uzornim svitom«, ki bi jih odtegnil nam iz našega človeškega življenja do uzornih višin. Dobrodejna, mehka realnost je oni svet, v katerem se svetijo glavni značaji. Miren, srečen je Mirodolski v svojem mirnem dolu, iz katerega si je napravil mal raj. Vse je tu lepo, cvetè in obilen sad rodi, drobne ptičice rade gnezdiyo tu, kjer jih nikdo ne preganja, še celo lep maček je tako olikan, da le mežika na ptičice, ali jih ne lovi. Najlepši rožici pa sta gospodarjevi hčeri, Zora in Breda, prva nevesta profesorja Radovana, katerega se je privadila, da bi ga tudi uzela, četudi ga ne ljubi — romantično. Blag prijatelj je Mirodolskemu njegov župnik: ujemata se popolnoma v tem, kar je človeku pač najvažneje, n. pr. da sreča cvetè samo v blagem srcu, ali, da ni mogoče uspešno oznanjevati vere ljubezni sè srdom v srcu, da se tako rode nasprotja, ki tudi plemenitejša srca odvrčajo od onih, ki bi nam imeli biti uzori ljubezni, kakor so ji oznanjevalci — po stanu. Greši se potem na obeh straneh.

Kako globoko resničen je tu Stritar in kako bi si imeli pomniti zlati nauk mi vsi, potem bi ne gospodovale strasti — na eni in drugi strani, potem bi nas vezala edina prava vez: spoštovanje in ljubezen, prava, plemenita, nesebična ljubezen, brez katere je ne glede na čudovite iznajdbe in »napredek« dan na dan tesneje človeku na svetu in divja zver — besna borba za obstanek — kaže nam vedno groznejše svoje — krvave zobe.

Duhovita, svetska je gospa Jarinova, sosedna graščakinja. Njena posebnost je, da brani, strastno brani »žensko osvobojo« ter upliva posebno na — Zoro. Radovan ji nasprotuje. Tudi Mirodolski je njegovih misli, četudi — ne popolnoma, ker vidi, da Radovan stanje ženstva razumeva preveč »uzorno«, in zato veli, »da je treba razvijati dekletom duh, utrjati značaj tako, da jim bode moči, kakor razmere naneso, pošteno živeti, v zakonskem ali samskem stanu.« Bredi je govoril Radovan »pametno, čisto pametno,« in ona celo misli, ko bi vsi tako govorili, da bi ne bilo ženskega uprašanja (ki pa bode pač, dokler bodo živele — ženske.)

Mirno, zadovoljno žive naši prijatelji v mirnem dolu, naj si Radovan s celo družbo ribe lovi ali pa — krompir peče. Ali javlja se netjak gospe Jarinove, Edvin, mlad, duhovit človek, ki je že mnogo izkusil na svetu, hitro razpozna položaj in vidi, da romantična Zora Radovana ne ljubi. Zato začenja v idilskem miru — loviti svojo ribico — Zoro. Ni mu težko, saj Radovan je Zori preresen: njemu je mladost bila čas — dela, ne uživanja, četudi je svojo Zoro ljubil iskreno, nežno. Mirodolski ne sluti nevarnosti, ki mu grozi, in težavno socialno uprašanje rešuje z željo, »da naj vsak dela

po svoji moči, vsak po svojem stanu, da se vedno bolj lajša in boljša — žalostno stanje človeštva.« Bil je Mirodolski nekako tak ko Stritar, ko je dejal: »O človek, bodi dober, blag in usmiljen, usmiljenje, usmiljenje te pouzdiguje nad vse stvari tega sveta.« Dobrega moža pa zadene nepričakovana, najhujša nesreča: njegova sreča in ponos — Zora beži z Edvinom. To je nesreča za vse, tudi za gospo Jarinovo. Zora beži, ali ko vidi, da Edvin ne misli pošteno, zapušča ga in potuje peš proti »Mirnemu dolu«, onemore in na potu jo najde — Zabojo, pelje jo k prijatelju ogljarju in potem k očetu. Ta Zabojo je edino, čisto nerealna oseba v povesti: omikan je človek, pa nesreča ga je vrgla s prave poti, da blodi po svetu in — pije žganje, t. j. pada jako globoko. Pisatelj ga sicer nekako »rešuje« veleči, da ni prosil, mari z delom

si služil, kar je potreboval, in da se vse lepo konča, ostaje Zabojo v »Mirnem dolu« pri srečnih ljudeh, kar ni ravno neverjetno — ali neverjeten je bil prej v celi povesti in gotovo tudi, ko je Mirodolskemu razlagal moderni — pesimizem in tajil človeku svobodno voljo!! —

Ponavljamo pa, da je »Mirodolski« velik pisatelj napredek, da je v njem pravo življenje, njegove radosti in žalosti, vse v svitu najplemenitejšega človekoljubja, z globokim »pravočutjem« in douzetnostjo za to, kar ima človeštvu omogočiti napredek na podlagi ljubezni in pravice, vse v lepi obliki, z objektivnostjo pravega pesnika in umetnika, in sicer — samostalnega umetnika.

Zato lahko umejemo, da je »G. Mirodolski« preveden na italijanski jezik in da ga prevajajo tudi Srbi.

(Dalje prihodnjič.)

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

V goriškem odboru, ustanovljenem za Erjavčev spomenik, so naslednja gospoda: Ivan Berbuč, profesor, dr. A. Gregorčič, deželni poslanec in urednik »Soče«, Simon Gregorčič, vikar na Gradišču, Julij pl. Kleinmayr, profesor in dr. Lisjak, zdravnik v Gorici. Rečeni odbor poziva slovenske rodoljube, naj mu pošiljajo radodarne doneske, ki se bodo vestno uporabljali za spomenik in ustanovo Erjavčevo. — Na banketu, ki ga je priredilo dne 20. januarja »Pisateljsko podporno društvo v Ljubljani«, nabralo se je za spomenik 100 gol-dinarjev; nadalje je darovalo uredništvo Soče 50 gld.; dr. A. Gregorčič 15 gld., Ivan Berbuč 15 gld., čitalnični ud na Krasu delnico za 10 gld. in v gotovini 10 gld.

»Glasbena Matica« in njeno delovanje. — Iz razkaza, kateri je sestavil vodstvo šole »Glasbene Matice« za prvo četrtletje šolskega leta 1886/7, vidimo, da se je učilo v igri na klavirju 96 učencev in učenk, v igri na gosli 31, v solopetju 20, v zboru 75, v teoriji 125 in v splošnem petju 83 gojencev.

Poučevalo se je v teh treh mesecih:

1. v klavirskem oddelku	572 ur,
2. v oddelku za gosli	155 »
3. v teoriji	18 »
4. v splošnem petju	29 »
5. v zbornem petju	21 »
6. v solopetju	47 »
7. v orkestru	7 »

Te številke govoré jasno in glasno, da je glasbena šola, osobito odkar ji je vodja g. profesor Gerbič, ne samo strogo urejena, nego da tudi izvrstno uspeva. G. profesor Gerbič je brez dvojbe izvrstna moč, katera nam bode društveno življenje jako pouzdignila. »Glasbeni Matici« se je tudi posrečilo, pridobiti izvrstnega učitelja za gosli v osebi g. Eberharta, kateri je osnoval poseben orkester za diletante. Da, orkester! Vsako manjše mestece ima svoj orkester, le Ljubljana, metropola vseh Slovencev, je brez njega! In kako lahko bi si ga osnovali. Moči imamo, samo malo podpore je treba, in zato apelujemo na dobrosrčnost mestnega zbora ljubljanskega, naj misli malce tudi o tej stvari in naj določi podporo dvema učiteljema, katerima bode naloga, sestaviti dober orkester. To podporo dajal bi mestni zbor ljubljanski »Glasb. Matici« samo dva tri leta, kajti takrat, ko bi ta orkester mogel delovati na naših besedah in veselicah, služil bi si sam plačo, a mi bi vsaj imeli v Ljubljani

svojo godbo. In moramo jo imeti prej ali slej. Važnost tega orkestra spoznaje vsakdo, in zato — dosta o tem za danes.

»Glasbena Matica« zaslučuje zares vsestranske podpore; imovitejši narodnjaki naj bi jo bolj podpirali in naj k njej pristopajo kot ustanovniki, kajti le potem, ako bode imela dovolj gmotne podpore, zagotovljeno je za bodočnost delovanje njene glasbene šole.

Slovensko gledališče v Ljubljani. Kar se je vrnilo z Dunaja g. Borštnik in nam priredil nekoliko predstav, uverili smo se vsi, da je Dram. društvo izvrstno pogodilo, da ga je poslalo na Dunaj; tako vsaj bode moglo napredovati slovensko gledališče. Zadnja predstava »Išče se odgojnik« (po francoski igri »On demande un gouverneur«, poslovenil jo Valentin Mandelc) bila je v vsakem pogledu sijajna. G. Borštnik (Friderik de Marsan), gospica Zvonarjeva (Eduvard), g. Kocelj (Duresnel), gg. Sršen in Danilo, kakor tudi gospica G. Nigrinova, igrali so svoje vloge jako dobro. — Operete že dolgo ni bilo na našem odru. In zadnjič smo slišali »Mesečnico« (komično opereto, uglasbil Iv. pl. Zajec). Da je nje uspeh bil sijajen, pripomogli sta največ gospa Milka Gerbičeva in nje sestra gospica Dančeva. Obe sta šolani pevki, izvrstni pevki, in mi bi le želeli, da nam ostaneta zvesti našemu gledališču. Takisto nam je pohvalno omeniti gospice M. Nigrinove in gospodov Slavka (sluga Dominik) in Braka (Peter). Gledališče je bilo čisto polno, tako da mnogo gospode ni dobilo ustopnic. V obče moramo reči, da vidimo povsod velik napredek. — Naj še o ti priliki omenimo, da so naši deželni poslanci povišali podporo Dram. društvu na 2000 gol-dinarjev, poleg tega pa mu bode dovolil deželni odbor četiri predstave na mesec.

»Slovensko pisateljsko podporno društvo« v Ljubljani priredilo je dne 20. januarja t. l. banket na čast slovenskim poslancem deželnega zbora kranjskega. Banketa so se udeležili malone vsi gospodje poslanci, ali kar je važno in radi česa to omenjamo, je to, da so gospoda poslanci izrekli željo, naj se poslanci in pisatelji večkrat shajajo in pogovarjajo o književnih potrebah in težnjah. Vsem je namen, skrbeti med mnogim trudom tudi za duševni prospeh našega naroda. Med poslanci in pisatelji je treba uzajemnega občevarja, in da bi to dosegli, pristopili so vsi slovenski poslanci deželnega zbora kranjskega k »Pisateljskemu podpornemu društvu«. Nadejamo

se in od srca želimo, da bi ta iskrena zaveza rodila obilo dobrega sadu!

Društvo sv. Cirila in Metoda v Ljubljani imelo je dne 19. januarja 1887. svojo VII. sejo. Odbor opozarja na to, da se ples in prehrupne zabave ne strinjajo z načeli te družbe. G. blagajnik naznanja, da še nekaj podružnic ni poslalo novcev. O prošnji remšniške občine poroča g. Hribar, ki je društvo osebno zastopal pri odprtju tamkajšnje razširjene šole. (Rečena šola dobila je 1000 gld. podpore.) O nekaterih šolah sklene odbor, da bo ugodno rešil njih prošnje. Posebna deputacija bode se poklonila v imenu družbe milostljivemu ljubljanskemu knezoškofu Jakobu, da mu priporoči družbo. Katoliškemu podpornemu društvu v Celju dovoli se podpora 300 gld. — L. 1886. imelo je društvo dohodkov 6513'61, troškov pa 892'91, tako da je ostalo v blagajnici koncem lanskega leta 5620'70. V tem računu pa ni dohodkov in troškov tržaške podružnice; prvi iznašajo okolo 1300 gld., drugi pa do blizu 1000 gld.

Gospod Jurij Šubič, ki je do zdaj bival v Ljubljani, zapustil je te dni naše mesto in odšel čez Monako v Pariz. Kdaj se zopet vrne v našo domovino, ne vemo; mi le želimo, da bi se to skoro zgodilo. Kratko bivanje in delovanje Šubičev v Ljubljani uverilo je vsakega, kdor je videl njegove slike v muzeju in v škotski cerkvi, da so to prave umetnine in najlepši kras, ki ga ima naša bela Ljubljana.

»Svetožor« prinesel je v 9. številki t. l. sliko in kratek životopis Erjavčev iz peresa g. J. L. Takisto je Erjavčevo življenje opisal v 6. štev. »Südsteir. Post« g. Bogomil Krek v nemškem jeziku.

Matica naj izda Erjavčeve spise! — Od mnogih maticarjev dobili smo te vrstice: »Slavnemu odboru Matice Slovenske v Ljubljani priporočamo najtopleje, postaviti odličnemu podporniku, pisatelju in mnogoletnemu odborniku, prerano umrlemu Franu Erjavcu, trajen spomenik z izdajo njegovih klasično pisanih del. Koj letos naj izda prvi zvezek zbranih povesti in potopisov, kajti uverjeni smo, da si s tem pridobode Matica mnogo udov in podpornikov. Na delo torej!»

KNJIŽEVNOST.

»Zgodovina adlešiške fare na Belokranjskem. Spisal Ivan Šašel, administrator. V Ljubljani. Natisnila Klein in Kovač. 1887. Mal. 8°. str. 43.« — Cena 20 nov. To je IV. zvezek »Zgodovine farā ljubljanske škofije«, katero izdaje g. A. Koblar.

Gospod Ivan Šašel, ki nam je v III. zvezku opisal šempetersko faro pri Novem Mestu, seznanja nas v IV. s pridnim, dobrim ljudstvom belokranjskim na kranjsko-hrvaški meji, v adlešiški fari. Da je to ljudstvo res dobro, potrjuje g. pisatelj s tem, da ono ne pozna prepira, sovraštva, tožbarenja, ne tatvine. Pokojni L. Gorenjec ni v vseh desetih letih, kar je bil tam župnik, čul o nobenem hudodelstvu. Zares dobro, zlata vredno ljudstvo.

Mala knjižica Šašljeva ima VII. poglavij. I. poglavje: prirodnoznanjski in statistički opis, II.: ob ustanovitvi fare, III.: cerkve v fari, IV.: duhovni pastirji, V.: dohodki adlešiških duhovnikov, VI. farovž in šola, VII.: odlična Adleščana; konečno zanimljiv dodatek: adlešiški lokalizmi.

Knjižici je tako niska cena, da si jo lahko vsakdo omisli, zato ne bomo podajali nje vsebine, pač pa hočemo omeniti nekaterih reči, ki so zelo zanimljive za vse Slovence, in zato smo za nje g. pisatelju zelo zahvalni. — Ljudstvo v adlešiški fari govori pravilno slovensščino; jezik je tem zanimljivejši, ker je to mejno narečje. Dvojine adlešiški narod ne pozna; zna pa pridevnike: bratovljev, bablji, potem Fábeč, Jóžec, Péreč namesto:

Fábetov, Józetov, Péretov, kateri pridevniki pa so jako redki in nas tem bolj zanimajo, ker jih nahajamo redko-kje. — Narodne pesmi na Belokranjskem so takisto zanimljive, prvič radi jezika, a drugič še radi tega, ker se je v njih ohranil živ spomin na vile. G. Ivan Šašel priobčuje te pesmi v našem listu. V vile sicer narod ne veruje, ali pripoveduje o njih. »Tako so stanovale svoje dni v okolici Podbreškega gradu. Bile so povse bele in imele lepe lase. Videli so jih večkrat ljudje, zlasti po noči, kako so se sprehajale po cesti od Podbrežja do Dolenjec. Ljudem nasproti bile so zelo prijazne, ali govorile so z njimi le malo ali nič. Dajale so tudi tistim, ki so jih srečavali, večkrat kruha, lepega sadja in drugih reči. V Kávrnici, pečini v Jalviku, stanovala je nekako pred dvajsetimi leti lepa vila. Prikazala se je često pastirjem, ki so pasli v okolici, pa tudi drvarjem, ki so sekali drva. Videli so jo večkrat, kako si je česala lase. A govorila ni nič z nikomur. S svojo nenavadno lepoto motila je sekače, da niso mogli delati. Nekega dne razjezi se jeden sekačev radi nje ter vrže proti njej sekuro. A ta je ni zadela. Vila pa je izginila in od tedaj niso je več videli v tistem kraju.« Tako g. pisatelj, ki še pristavlja: »Stanovale so vile najraje ob vodah, posebno studencih. Pri njih so jih tudi večkrat videli, ko so večerjale. Pred malo leti videli so, pripoveduje narod, mnogokrat pri adlešiskem studencu v Umolu lepo vilo. Prikazovale so se pa vile tudi žanjicam na polju, ko so žele.« Razven vil videli so ljudje »na oni strani Podbreškega gradu na Hrvaškem v pečinah pod Hlapnikom v noči svetle luči. To so »Vétrnice« (to, kar drugod »veše«). Sóblazen ali Súblazen pa je nekak strah, ki ljudi v noči večkrat straši.«

Ta kratki prepis iz knjižice je najboljša kritika o njej. G. pisatelj nam nadalje pripoveduje, da v adlešiški fari še danes žene večje svoje može. Žena pravi svojemu možu, kadar govori o njem, moj gospodar, in ne: moj mož ali soprog. Po vsem Slovenskem so znani nemčurji ali nemškutarji; na Belokranjskem poznajo pa razven nemčurjev še »nemškarje«; tako imenuje Belokranjec vsakega, ki po Nemškem trguje ali krošnjari ali ki je sicer v kaki službi med Nemci.

Pokojnemu Lavoslavu Gorenjcu postavil je pisatelj v ti knjižici lep spomenik s kratkim životopisom, v katerem čitamo, koliko dobrega je storil Gorenjec tudi za faro. Adlešiška fara dala je Slovencem dva odlična moža, Jurija Grabrijana in Josipa Hočevarja. Jurij Grabrijan se je porodil dne 27. avgusta 1825. Prvih šest latinskih šol je dovršil v Novem Mestu, a sedmo v Ljubljani, kjer je bil sošolec Preširnov. Preširen ga je uzpodbudil, da je zložil včasih kako pesem. Josip Hočevar pa je kanonik v Novem Mestu.

V dodatku podaje nam g. Šašel adlešiške lokalizme. Uverjeni smo, da bo g. prof. M. Pleteršnik marsikatero besedo rad usadil v svoj slovar. Izvestitelj naj omeni nekatere izmed njih, ki se nahajajo tudi na Štajarskem, in to iz tega uzroka, ker se je že sam uveril, da je v tem pogledu med belokranjskim in štajarskim narečjem več sličnosti nego med ostalim kranjskim in štajarskim narečjem. Uzrok je jasan: ker sta obe narečji na meji hrvaške kajkavščine. N. pr.: beteg, bolezen (madž. beseda), čavelj (žebelj), dójiti (štaj. dojiti), fučkati (žvižgati), gunj (die Kotze), hiža (hiša), kálati, kip (znamenje ob potu), kókot, petelin (štaj. kokót), krstitva (pojedina na dan sv. krsta), odlahniti, ogovárjati (obrekovati), paščiti se (srb. paštiti se, sich beeilen), pivnica (vinska klet), posvaditi (entzweien, subst. svaja štaj.) itd. Naše naravoslovce pa bodo zanimala imena iz naravoslovja.

Še nekaj naj omenimo. Vsak Slovenec mora priznati, da je podjetje Koblarjevo vse hvale vredno. Ravno kar izšli zvezek, zgodovina adlešiške fare, katero nam je izvrstno opisal g. Ivan Šašel, je najboljši donesek k slovenski zgodovini; mnogo takih zgodovinskih doneskov

o vseh farah slovenskih, in mi dobodemo najlepšo skupno sliko naše zgodovine. Te sličice se tiskajo v malo izvodih, in niti ti še ne nahajajo kupcev; a da lepo delo vendar napreduje, da se zdaj pa zdaj kak zvezek tiska, imamo biti zahvalni le požrtvovalnosti gospodov pisateljev in založnika, ki mora imeti izgubo, ker ga ne podpiramo gmotno. Cena je niska, da si knjižico lahko vsak omisli, zatoorej sezite po njej!

»Slovenska Talija. Zbirka dramatičnih del in iger. Na svetlo daje Dramatično društvo v Ljubljani. 53. zvezek. Narodna Tiskarna v Ljubljani 1886, 222 str. Cena 1 gld.« — Vsebinska: »Veronika Deseniška«. Tragedija v 5 dejanjih, spisal Jos. Jurčič. Igra se leta 1422. do 1424. V pripomenku čitamo: »Solčne ljubezni polne dogodbe in tragična smrt Veronike Deseniške so mnogo let zanimale pokojnega Jurčiča, ki je predmete povestim svojim rad zajemal iz domače zgodovine, in delj časa je premišljal, ali naj bi »Veroniki Deseniški« dal pripovedno ali dramatično obliko. Naposled se je odločil za zadnjo. Toda žal, lotil se je tega dela, ko je bil že telesno bolan in dušno potrt obnemogel. Zadnje tedne pred smrtjo svojo dopolnjeval je »Rokovnjače« ter delal to tragedijo, katero je spisal, a ne umetniški zvršil tri dni pred smrtjo svojo. A dasi ima »Veronika Deseniška«, površno osnovana in naglo pisana ob času, ko je pesnik ležal že na smrtni postelji, na sebi mnogo tehniških napak, tako da se nikakor ne more imenovati dovršeno delo, vendar jo tukaj izročamo Slovencem ter se nadejamo, da navzlic mnogoterim hibam prijazno in hvaležno vsprejmo poslednji dramatični proizvod neumrjočega pesnika.«

Dalje obsega 53. zvezek: »Prepozno«, igrokaz v dveh dejanjih, preložen iz nemščine; »Prijetno iznenadenje«, burka v jednem dejanju, in »Nič otrok«, vesela igra v jednem dejanju.

»Osem Tantum ergo« za 4 glasove postavil in prečistitemu gospodu Franu dr. Sedeju, profesorju v osred. semenišču v Gorici udano poklonil Danilo Fajgelj. Op. 25. V Ljubljani 1887. Tiskali in založili J. Blasnikovi nasledniki. Cena 30 kr. — Izborna zbirka bode jako dobro došla našim organistom.

»Gospodarski List«, glasilo c. kr. kmetijske družbe v Gorici, izhajal bo počenši s 1. februarjem t. l. dvakrat na mesec na pol poli kot priloga »Soči«. Urednik mu bode, kakor do zdaj, ravnatelj deželne kmetijske šole v Gorici, g. Ernest Kramer. Udje kmetijske družbe in naročniki »Soče« bodo dobivali »Gosp. List« brezplačno; sicer pa stoji 1 gld. 20 kr.

»Pesmi« Josipa Pagliaruzzija izidejo še to leto v treh snopičih. Kakor čitamo v »Soči«, tiskale se bodo v Hilarijanski tiskarni v Gorici. Rokopise pripravil je za tisek svak pokojnega pesnika, deželni šolski nadzornik Anton vitez Klodič.

Naš rojak g. dr. vitez Fran Miklošič izročil je dunajski cesarski akademiji znanosti jako zanimljivo razpravo o krvni osveto (maščevanju). Kakor vemo iz predavanj slavnega slavista, odobral je Miklošič krvno osveto, zmatrajoč jo za jako potrebno, kajti naša uboga raja na Balkanu, tlačena in teptana brez milosti in krivično od Turka, kateri ji je onečaščeval hišo in rod, morala se je maščevati za storjeno nepravdo, ker pod milim nebom ni bilo nikogar, ki bi jo ščitil. Razprava Miklošičeva bode vsekakor jako zanimljiva.

— Vsem Slovencem priljubljene »Drobtinice« Slomškove bodo spet oživele. To veselo književno vest pozdravljamo z vso dušo in le želimo, da bi se jih oklenili slovenski pisatelji in nam oživili in podali izvrstne »Drobtinice«. G. dr. Fr. Lampe naznanja v »Slovincu« in v »Zgodnji Danici«, da je »Katoliška družba za Kranjsko«, ki je do zdaj izdajala »Glas«, sklenila opustiti izdajanje »Glasov«, katerih je izšlo 20 zvezkov, in izdajati na mesto njih »Drobtinice«, katerih zadnji letnik je izšel 1869.

»Katoliška družba za Kranjsko« izročila je uredništvo »Drobtinice« g. dr. Fr. Lampetu, kateremu naj pošiljajo pisatelji prašanja in nasvete do konca aprila. »Naj bi duh pokojnega slovenskega vladike in učenika, duh Slomškov, obudil mnogo prijateljev tudi novim »Drobtinicam«. da bi mogle skoro razveseliti in poziviti milo našo domovino!«

Sloveča knjiga Krekova »Einleitung« prišla je na svetlo v drugem natisu z naslovom: »Einleitung in die slavische Literaturgeschichte. Akademische Vorlesungen, Studien und kritische Streifzüge von dr. Gregor Krek. Zweite völlig neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Graz. 1887. Verlag von Leuschner und Lubensky.« Str. XII + 887.

— Pisateljica g. Jos. Jurik, zdaj v Slovenjem Gradcu, preložila je postavbo o črni vojski na slovenski jezik. Knjižica ima 16 strani in stoji 12. nov. Nismo je dobili v oceno, da bi mogli kaj izvesti o njej.

»Filip«, žaloigra v petih dejanjih. Spisal Vittorio Alfieri. Poslovenil Josip Križman. Trst. Tiskarna V. Dolenca 1886. Cena?

»Lurška božja pot.« Po svojem dnevniku popisal romar dr. Ivan Križanič. Ponatis iz »Slov. Gospodarja«. V Mariboru. Str. 64. »Zgodnja Danica« jo priporoča z besedami: »Prav prijazna in spodbudna knjižica, ki ima poleg popisa lurškega romanja na koncu pesem o Lurški Materi Božji.«

»Šesto poročilo o delovanju in stanju podpiralne zaloge vseučilišnikov v Gradcu. Založil in objavil tačasni opravilni odbor. V Gradcu, 1887. Natisnila Tiskarnica Družbe sv. Mohora v Celovcu.« — Glavnica podpiralni zalogi narasla je od 5900 gld. na 6200 gld. Dohodkov je imela 881 gold. 16 novč., stroškov pa 585 gld. 31 nov. Na čelu podpiralni zalogi je vseučilišni profesor dr. Gregor Krek, kateri pospešuje z besedo in svojo veljavno osebo položaj podpiralne zaloge, katera zaslučuje, da jo podpira vsak narodnjak.

»Letno poročilo akad. društva »Slovenija« na Dunaju. Lokal: VIII. Wickenburggasse. Nro. 12. Za društveno leto 1885/6. XXIII. semester. Na Dunaju. Založila »Slovenija«. — Natisnil A. Keiss. 1886.« — V tej knjižici predočuje nam »Slovenija« svoje delovanje. Najvažnejše je za njo, da se je združila s hrv. akad. društvom »Zvonimirom« ter si osnovala z njim knjižnico in skupno čitalnico. Prav bratsko prijateljstvo veže »Slovenijo« s hrv. akad. društvom »Zvonimirom«. V skupni čitalnici shajajo se Slovenci in Hrvati ter se poznajo drug s težnjami drugega. Prihodnje leto pridružili se bodo tej zvezi še Slovaki, zastopani v akad. društvu »Tatranus«. To je vsekakor velik napredek slovanske uzajemnosti. Ali »Slovenija« še ima jeden smoter: postati tudi podporno društvo slovenskim velikošolcem.

Na razvoj »Slovenije« upliva jako književni odsek, ki se je ustanovil pod predsednikom drom. M. Murkom, podpredsednikom stud. iuris Josipom Zupančičem in tajnikom stud. iuris Franom Rosino 15. novembra 1885. Pristopilo mu je 16 članov. Imel je v zimskem tečaju 10 rednih sej. Čitalo se je po temle redu:

25. novembra: stud. iur. Fran Rosina: »Slovenščina pred sodišči od leta 1861.« Kritik: stud. iur. Josip Zupančič.

4. decembra: stud. iur. Josip Mantuani: »Ocena Vereščaginovih del.« Kritik: stud. med. Josip Pajnič.

12. decembra: stud. iur. Josip Mantuani: »Dodatek očni Vereščaginovih del.«

12. decembra: stud. med. Josip Pajnič: »Spiritizem.«

18. decembra: stud. med. Fran Göstl: »Epidemična blaznost.« Kritik: stud. med. Josip Pajnič.

9. januarja: stud. iur. Fran Prevec: »Harmonija barv.« Kritik: stud. iur. Josip Mantuani.

23. januarja: stud. iur. Konrad Janežič: »Srbija pred bitko na Kosovem.« Kritik: stud. iur. Fran Kuralt.

30. januarja: stud. iur. Fran Guzelj: »Stanje našega kmeta.« Kritiki: stud. iur. Fran Rosina.

27. februarja: cand. iur. Karol Triller: »Dvoboj.« Kritiki: stud. iur. Fran Prevec.

20. marca: stud. iur. Josip Mantuani: »Posnemanje.« Kritiki: stud. med. Fran Göstl.

27. marca: stud. iur. Fran Kuralt: »Zadruga.« Kritiki: stud. iur. Konrad Janežič.

Ostali slovanski svet.

Za zgradbo novega gledališča v Zagrebu nabrali so Hrvati do zdaj gld. 68.767 in 35 kr.

Žalostna petindvajsetletnica. Dne 23. januarja t. l. praznovali so Bolgari v Sredcu petindvajsetletnico smrti svojih pesnikov bratov Miladinovcev. Imeni obeh bratov kot mučenikov narodne stvari imenuje zgodovina bolgarske književnosti z največjim spoštovanjem. Oba sta nam nabrala najlepše bolgarske narodne pesmi (Bulgarski narodni pesni, sobrani od bratja Miladinovci, Dimitrija i Konstatina, Zagreb 1861, VIII + 538 str.). Starejši brat, Dimitrij (oba rojena v Strugi v Macedoniji), bil je eden najbolj gorečih agitatorjev v Macedoniji; a mlajši, Konstantin, učil se je na vseučilišču v Moskvi. Poleti 1861 bil je Dimitrij, baš ko je bil doma v Strugi, na obrekovanje zaprt in v Carjigrad odveden. Konstantin se je takrat baval v Zagrebu, kjer je izdal bolgarske narodne pesmi, ki sta jih nabrala oba brata, na troške vladike Strossmayerja. Konstantin, da reši svojega brata, pohiti v Carjigrad, obišče svojega brata v zaporu, a glej, tudi njega so zaprli in ga niso nikoli izpustili več. Strossmayer se je mnogo trudil o rešitvi obeh bratov, tudi ruska vlada je storila svojo dolžnost; porta je ukazala, da se brata izpustita iz zapora, ali bilo je prepozno; oba brata so našli ostrupljena v zaporu, v novembru 1861. — To žalostno petindvajsetletnico so tedaj praznovali Bolgari. V stolni cerkvi bila je služba božja; po službi božji pa je predsednik bolgarskega književnega društva imel jako zanimljivo predavanje o delovanju bratov Miladinovcev. Ministri in ostali dostojanstveniki bili so navzočni. Zvečer je bil banket. Vlada je dovolila 3000 frankov za izdavanje pesmi bratov Miladinovcev.

Dvořák na Dunaju! Vender pripoznan! Dvořák, čegar skladbam so se divili na Nemškem, Angleškem in v Severni Ameriki, našel je milosti tudi pred strogim kritikom dunajskim! Na Dunaju, kjer se radi posmehujejo vsemu, kar je slovanskega, in samo zato, ker je slovanski, priredilo je koncert dunajsko »Filharmonično društvo«, in na tem koncertu igrala se je Dvořáková 2. simfonija v D-mollu z najsijajnejšim uspehom. Dr. Hanslick hvali Dvořáka kat izvor talent »in unserer productionsarmen zeit« — tu je mislil Nemce — in pravi, da je Dvořák samostojen umetnik. Dunajčanom so posebej jako ugajale slovaške in češke pesmi Dvořákov (op. 73.). Pozno sicer se je oglašil Dunaj s svojo sodbo, ali oglašil se je vender, ko je že vsa Evropa slavila Dvořáka kot največjega umetnika zdanjega dobe. In tako zmaguje slovanska umetnost.

František Ondříček, čegar virtuoznosti na goslih se je nedavno divil Dunaj, koncertoval je 10. p. m. v Hamburgu s tako velikanskim uspehom, kakeršen dosežajo le umetniki svetovnega imena.

Dne 27. januarja bilo je ravno petdeset let, da je največji ruski pesnik Aleksander Puškin pal smrtno ranjen v dvoboju z baronom Dantesom, in dva dni potem, dne 29. januarja, po velikih bolečinah umrl.

Razven teh beril v sejah književnega odseka čital je stud. iur. Josip Mantuani v VII. redni seji 3. aprila humoresko: »30 kilometrov,« katero je kritikoval stud. iur. Fran Prevec. V IV. redni seji 28. junija bral je stud. iur. Miha Murko: »Primož Trubar,« kritikoval stud. iur. Josip Kušar.

V Rusiji, zlasti v Petrogradu, praznovali so ta dan svečano. A tudi Slovenci spominjali so se tega žalostnega dne zbrani v »Pisateljskem podpornem društvu« dne 29. januarja. (»Slovan« je priobčil obširen životopis iz peresa g. dr. Fr. Celestina v svojem prvem letniku.)

Ruska vlada kupila je, kakor se izvešča iz Krakovega, bogato umetniško zbirko kneza Golicina ter jo je dala prepeljati v petrograjsko eremitažo. V tej zbirki nahaja se poleg ostalih umetniških zakladov tudi več slik Rafaelovih in Rubensovih.

Grof Lev Tolstoj napisal je po poročilih petrograjskih listov v prostonarodnem jeziku žaloigro, katera je polna jako lepih in ginljivih prizorov. Razven te žaloigre spisal je še drug igrokaz za narod in pričakujejo, da ga bode v kratkem čital v književnem društvu.

Posnemanja vredno. — V Vilnu osnoval se je odbor, kateremu je naloga prirejati prostonarodna predavanja iz ruske zgodovine. Mestni zastop, priznavajoč imenitnost te naloge, dovolil je odboru v ta namen večji denarni donesek. — Zgodovina je učiteljica življenja. Zato je ta misel zares jako znamenita. Prosti narod ima malo ali nič prilike seznavati zgodovinske dogodke. In vender bi se tudi on — in ravno on — mogel iz njih veliko naučiti. Predavanja o domači zgodovini imajo pa tudi še to dobro stran, da se z njimi budi ljubezen do domovine in pouzdiguje državljanski ponos. Vilenski uzgled torej zares zasluži, da ga posnemajo prav obilno tudi drugod.

P o p r a v k i.

V »Hrv. spominih«, precej po prvem stavku na str. 22. treba dodati to le: »Med sabo razlikujejo se najbolj po tem, koliko moči je imel do njih napredujoči čas. Ali spoznanje teh učinkov zahteva mnogo truda in strokovnjaške spretnosti.« — Na str. 23. na desni v 16. vrsti namesto: »da vsi vpricho mene in kar jaz vem itd.« mora biti: »da vsaj vpricho mene in kar jaz vem itd.«

Na strani 28. (v spisu: Josip Stritar) v zadnji vrsti na desni mora namesto »trdo« stati »trde«.

Za Raičev spomenik

daroval je nadalje

G. Jak. Gomilšak, nemški govornik v Trstu gld. 2.— nov. V I. števil. smo izkazali . . . » 28'90 »

Vsega vkupe . . . gld. 30'90 nov.

LISTNICA.

Gosp. Fr. F. v T. — Ukrenili smo, kakor ste želeli, in upamo, da bode zdaj vse v redu; ako ne, oglasite se zopet.

Slavnemu akad. društvu »Hrvatska« v Gradcu! Vaši želji ustregli smo drage volje. Živila uzajemnost!

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrta leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrta leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu števil. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopiši ne vračajo.